

บทที่ 5 แอฟริกากลาง

ประเทศที่จัดอยู่ในแอฟริกากลาง (Middle Africa) ที่จะกล่าวถึงในบทนี้ ได้แก่ คีนยา ยูกันดา แทนซาเนีย คองโกและอันโกลา¹

1. การบุกรุกของชาวยุโรป

ระยะเวลาระหว่าง ค.ศ. 1880 – 1930 อาจกล่าวได้ว่าเป็นยุคมืดที่สุดในประวัติศาสตร์ของประชาชนในแอฟริกากลางโดยเฉพาะทางฝั่งตะวันออก การบุกรุกของชาวยุโรปที่มีกำลังอาวุธเหนือกว่าตัวแทนของรัฐบาลอาณานิคมมีความเข้มแข็งตลอดดินแดน บังคับชาวพื้นเมืองให้ละทิ้งทุ่งนาและหมู่บ้านเพื่อเข้าเมืองไปทำงานให้ชาวยุโรป เกิดความแห้งแล้ง โรคระบาด ทั้งคนและสัตว์ล้มตายเป็นจำนวนมากใน ค.ศ. 1930 จำนวนประชาชนในแอฟริกากลางมีน้อยกว่าเมื่อ ค.ศ. 1880 ขณะเดียวกันมีการกบฏของชาวพื้นเมืองเพื่อต่อต้านการปกครองอาณานิคม แต่การกบฏแต่ละครั้งก็ถูกปราบอย่างราบคาบและชาวพื้นเมืองก็พอใจที่จะตายมากกว่าอยู่ใต้อำนาจของคนผิวขาว อย่างไรก็ตามชาวยุโรปเหล่านี้ขาดเงินจึงไม่สามารถดำเนินงานในการปกครองส่วนท้องถิ่นได้ สงครามโลกมีผลกระทบต่อแอฟริกากลางมากกว่าส่วนอื่น ๆ ของทวีปและทำให้เกิดความยุ่งเหยิง ระเบียบจึงเป็นยุคของการปฏิวัติแต่เป็นการปฏิวัติที่ดูเหมือนไม่มีจุดมุ่งหมายเพราะถูกปราบอย่างราบคาบ มหาอำนาจยุโรปที่มีส่วนในการบุกรุกแอฟริกากลาง ได้แก่ โปรตุเกส อังกฤษ เยอรมนี และ เบลเยียม โปรตุเกสได้เข้ามามีอิทธิพลและตั้งหลักแหล่งบนชายฝั่งอันโกลาตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 16 ระหว่างคริสต์ศตวรรษที่ 17 และ 18 โปรตุเกสร่ำรวยมากจากการค้าทาส แต่พอถึงคริสต์ศตวรรษที่ 19 การค้าทาสเสื่อมลงมีการค้าสินค้าอย่างอื่น เช่น งาม้าง น้ำมัน-ปาล์ม และฐานะของโปรตุเกสก็เลวลงด้วย กองทัพโปรตุเกสมีขนาดเล็ก เงินทุนก็มีไม่มาก พ่อค้าชาวโปรตุเกสที่อยู่ในดินแดนภายในไม่มีความปลอดภัยนัก ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับการเมืองแอฟริกาและระบบการค้าขาย เนื่องจากโปรตุเกสได้ผลประโยชน์เล็กน้อยจากอันโกลาและจากอาณานิคมอีกแห่งหนึ่งคือ โมซัมบิก โปรตุเกสจึงพิจารณาประเทศเพื่อนบ้านยุโรปที่เข้มแข็งกว่าและใหญ่กว่า โปรตุเกสจึงมีความปรารถนาที่จะอยู่ต่อไปอีกนานและจะแผ่ขยายอิทธิพล

ถ้าเป็นไปได้ ใน ค.ศ. 1884 เป็นโอกาสดีของโปรตุเกสที่จะสนองความปรารถนาดังกล่าว ทั้งนี้เพราะอังกฤษรับพิจารณาข้อเรียกร้องของโปรตุเกสที่จะแผ่ขยายไปถึงปากแม่น้ำคองโก แต่ก่อนหน้านั้นอังกฤษต่อต้านการเรียกร้องของโปรตุเกสในการแผ่ขยายดินแดนไปยังชายฝั่งเพราะโปรตุเกสเก็บภาษีการค้าแพงซึ่งสร้างความลำบากให้แก่พ่อค้าอังกฤษ แต่พอถึง ค.ศ. 1884 อังกฤษยอมรับข้อเรียกร้องของโปรตุเกส ทั้งนี้เพราะใน ค.ศ. 1882 รัฐบาลอังกฤษเริ่มกังวลว่าฝรั่งเศสซึ่งกำลังสำรวจพื้นที่บริเวณแม่น้ำโอโก (Ogooe) อาจเรียกร้องปากแม่น้ำคองโกและใกล้กับแหล่งการค้าของอังกฤษ ดังนั้นรัฐบาลโปรตุเกสและอังกฤษจึงตกลงทำสัญญากัน โดยอังกฤษจะรับรองการเรียกร้องของโปรตุเกสบริเวณปากแม่น้ำคองโกและอังกฤษจะได้รับการยินยอมเรื่องการค้าจากโปรตุเกสเป็นการตอบแทน อย่างไรก็ตามก่อนที่สัญญานี้จะได้รับสัตยาบัน ฝรั่งเศสและเยอรมนีก็เข้าขัดขวาง เหตุการณ์ครั้งนี้จึงเป็นสาเหตุอันหนึ่งที่ทำให้มีการประชุมของมหาอำนาจยุโรปและสหรัฐอเมริกาที่กรุงเบอร์ลิน ในเดือนตุลาคม ค.ศ. 1884-5

ประเด็นสำคัญของการประชุมที่กรุงเบอร์ลินก็คือการกำหนดโชคชะตาของแม่น้ำคองโก ความจริงแล้วการประชุมมิได้เกี่ยวข้องกับเรียกร้องดินแดนแต่เกี่ยวข้องกับการให้ความสะดวกแก่พ่อค้าหรือมิชชันนารีของประเทศอื่น ๆ ซึ่งมหาอำนาจจะเป็นผู้กำหนดให้ ขณะที่กำลังดำเนินการประชุม รัฐบาลยุโรปต่างก็ทำความตกลงเกี่ยวกับการเรียกร้องดินแดนของตนในแอฟริกากลาง พระเจ้าลีโอโพลด์แห่งเบลเยียมทรงแจ้งให้ที่ประชุมทราบ ว่าองค์การกึ่งส่วนตัวของพระองค์ที่ชื่อ International Africa Association มีความสนใจในการสำรวจและการพัฒนาบริเวณคองโก องค์การนี้ได้เริ่มก่อตั้งเมื่อ ค.ศ. 1877 ซึ่งยังไม่มีวัตถุประสงค์เรื่องดินแดน แต่ครั้งเมื่อโปรตุเกส อังกฤษ และฝรั่งเศสขัดแย้งกันเรื่องการเรียกร้องบริเวณปากแม่น้ำคองโก พระองค์จึงแนะนำว่าองค์การของพระองค์ควรจะได้ควบคุมบริเวณดังกล่าว แล้วคองโกจะเป็นกลาง พระองค์สัญญาว่าองค์การของพระองค์ (ต่อมาคือคองโกฟรีสเตท)² จะเก็บภาษีสินค้าขาออกในราคาต่ำและจะสร้างความพอใจให้แก่พ่อค้าและประเทศทั้งหมด อเมริกาและเยอรมนีสนับสนุนข้อเสนอของพระเจ้าลีโอโพลด์และรับประกันว่าพระเจ้าลีโอโพลด์จะป้องกันผลประโยชน์ของพวกเขาทั้งหลายซึ่งทำให้ฝรั่งเศสและอังกฤษตกลงเห็นชอบด้วย ดังนั้นเมื่อการประชุมเสร็จสิ้นในเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. 1885 บริเวณปากแม่น้ำคองโกจึงกลายเป็นคองโกฟรีสเตท ซึ่งมีรัฐบาลที่ได้รับการรับรองโดยมหาอำนาจยุโรปและอเมริกา

เยอรมนีก็เรียกร้องอาณานิคมในแอฟริกากลางเช่นกัน ในเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. 1885 รัฐบาลเยอรมนีได้ให้กฎบัตรแก่ Society for German Colonisation อนุญาตให้สมาคมนี้ยึดครองดินแดนในแอฟริกากลางฝั่งตะวันออก รัฐบาลอังกฤษก็เช่นกันได้ให้กฎบัตรทำนองเดียวกันแก่บริษัท Imperial British East Africa Company บริษัทเหล่านี้มีจุดประสงค์ที่จะทำงานในบริเวณพื้นที่ห่างจากชายฝั่งประมาณ 10 ไมล์ ส่วนพื้นที่บริเวณชายฝั่งนั้นอยู่ภายใต้อิทธิพลของสุลต่านแห่งเซนชิบาร์ อย่างไรก็ตามได้มีการขัดแย้งกันระหว่างชาวเยอรมันและประชาชนได้บังคับของสุลต่าน ดังนั้น ใน ค.ศ. 1890 เยอรมนีและอังกฤษจึงร่วมมือกันบังคับสุลต่านให้ยกเลิกการเรียกร้องฝั่งแทนกันยิกา³

การแทรกแซงของยุโรประหว่าง ค.ศ. 1885 - 1890

ในปลาย ค.ศ. 1885 มหาอำนาจอาณานิคมเตรียมพร้อมแล้วที่จะเคลื่อนเข้าสู่ดินแดนภายใน เพื่อครอบครองดินแดนหลายแห่ง โปรตุเกสซึ่งตั้งมั่นอยู่ตามชายฝั่งอังโกลามีความประสงค์ที่จะขยายอิทธิพลให้ไกลเข้าไปภายใน พระเจ้าลีโอโพลด์แห่งเบลเยียมทรงส่งกองทหารจากแม่น้ำคองโกตอนล่างขึ้นไปยัง Stanley Pool ส่วนบริษัทของอังกฤษที่ชื่อ Imperial British East Africa กำลังสำรวจแหล่งทรัพยากรในดินแดนที่เข้าไปมีอิทธิพล อย่างไรก็ตามการเรียกร้องเหล่านี้แตกต่างไปจากความเป็นจริง ก่อน ค.ศ. 1890 บริษัทซึ่งเป็นตัวแทนของประเทศยุโรปเหล่านั้นได้ทำการติดต่อและมีอิทธิพลเพียงเล็กน้อยในแอฟริกากลาง และการเรียกร้องดินแดนก็ทำได้เพียงบางแห่งเท่านั้น ได้มีการสำรวจดินแดนแต่ชาวยุโรปก็ได้แทรกแซงไกลไปจากเส้นทางสำคัญ กองคาราวานของชาวยุโรปทั้งที่เป็นพ่อค้า มิชชันนารี และผู้แทนทางการเมืองมีความแตกต่างอย่างมากจากกองคาราวานค้าขายของชาวอินเดีย อหรับ และแอฟริกัน

ภายหลัง ค.ศ. 1890 ในภาคตะวันออกของแอฟริกากลาง ชาวเยอรมันและชาวอังกฤษได้ผลักดันตนเองไปสู่ฐานะผู้บังคับบัญชาเหนือดินแดนซึ่งอยู่ภายใต้การควบคุมของสุลต่านแห่งเซนชิบาร์ สุลต่านผู้เริ่มก่อตั้งการปกครองและมีอิทธิพลเหนือประชาชนตามชายฝั่งคือ เซยิด บาร์กาซ (Sayyid Barghash) ซึ่งเริ่มมีอำนาจเมื่อ ค.ศ. 1870 โดยมีเมืองหลวงอยู่ที่เซนชิบาร์ได้ควบคุมเมืองต่าง ๆ ตามชายฝั่งภาคตะวันออกและควบคุมเส้นทางการค้าภายในด้วย เมื่อเยอรมนีและอังกฤษมาถึงก็ขู่บังคับสุลต่านว่าจะใช้ระเบิดและกองทัพเรือถ้าสุลต่านไม่ยอมรับอำนาจของรัฐบาลทั้ง 2 แต่เดิมแล้วมีชาวอังกฤษผู้หนึ่งเป็นผู้บังคับบัญชากองทัพของสุลต่านและด้วยความสนับสนุนของอังกฤษจึงช่วยให้สุลต่านก่อตั้งการปกครองได้แต่ภายหลังเมื่อมีการขัดแย้งระหว่างข้าราชการของสุลต่าน

และบริษัทของเยอรมนี รัฐบาลเยอรมนีจึงยืนยันที่จะกำจัดการศาลของสุลต่าน ถึงแม้ว่าอังกฤษจะสนับสนุนให้สุลต่านรักษาอำนาจเหนือชายฝั่งก็ตาม แต่อังกฤษก็ไม่ได้เตรียมตัวต่อการทำทลายของเยอรมนีในเรื่องนี้เลย สุลต่านยินยอมการเรียกร้องของเยอรมนีแต่คนได้บังคับของสุลต่าน คือ พวกสวาฮีลี อาหรับ และชาวพื้นเมืองอื่น ๆ ไม่พอใจในการกระทำของชาวยุโรป และเมื่อสุลต่านยินยอมให้เยอรมนีชักธงของเยอรมนีและเก็บภาษีสินค้าได้ พวกนี้จึงก่อกบฏขึ้นในเดือนสิงหาคม ค.ศ. 1888 เรียกว่า Bushiri rebellion⁴ ซึ่งมีผลกระทบกระเทือนต่อดินแดนชายฝั่งที่อยู่ภายใต้อิทธิพลของอังกฤษและเยอรมนี เหตุการณ์ครั้งนี้ทำให้รัฐบาลเยอรมนียกเลิกบริษัทที่ปฏิบัติหน้าที่อยู่โดยรัฐบาลเข้าดำเนินงานในนามของ German Colonisation Society ระหว่าง ค.ศ. 1889 รัฐบาลเยอรมนีและอังกฤษปิดล้อมชายฝั่งเพื่อป้องกันไม่ให้อาวุธที่ทันสมัยเข้ามาสู่ชายฝั่ง และในเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 1889 ข้าราชการของรัฐบาลเยอรมนีพร้อมกับทหารจำนวนพันคนก็มาถึงชายฝั่ง ในปลาย ค.ศ. 1889 การกบฏถูกปราบอย่างราบคาบและเยอรมนีได้ปกครองดินแดนตามชายฝั่งและใน ค.ศ. 1891 ได้ควบคุมฝั่งแทนกันยิกา ใน ค.ศ. 1895 เยอรมนีได้ควบคุมมอมบาซา ดังนั้นนับตั้งแต่ ค.ศ. 1890 ชาวยุโรปพร้อมแล้วที่จะเริ่มการควบคุมดินแดนภายในอย่างปลอดภัย จะเห็นได้ว่า นับตั้งแต่ ค.ศ. 1885 อังกฤษก็เริ่มแสวงหาเส้นทางภายใน โปรตุเกสมีกองทหารในป้อมในอังโกลา ผู้แทนของพระเจ้าลีโอโพลด์แห่งเบลเยียม ได้เดินทางต่อไปจากตอนล่างของแม่น้ำคองโก และตั้งสถานีสำหรับรักษาเส้นทางสำหรับการเดินเรือ ระหว่าง ค.ศ. 1890 และ 1891 ประเทศยุโรปเหล่านี้ได้ทำความตกลงกันที่กรุงบรัสเซลส์ว่าพวกตนเท่านั้นที่จะมีอาวุธที่ทันสมัยที่สุดและได้ควบคุมเหนือชายฝั่งแอฟริกากลางทั้งด้านตะวันตกและตะวันออก

การก่อตั้งอำนาจของยุโรปในดินแดนภายใน

ระหว่าง ค.ศ. 1885 และ 1890 กองทหารของยุโรปจำนวนมากเดินทางไปแอฟริกา-กลางเพื่อทำการเจรจาดกลงกับผู้มีอำนาจชาวอาหรับและชาวแอฟริกัน แต่ระหว่าง ค.ศ. 1890 สถานการณ์ดังกล่าวได้เปลี่ยนไปอย่างรวดเร็ว ใน ค.ศ. 1890 โปรตุเกสเคลื่อนเข้าสู่ดินแดนภายในมีชัยชนะเหนือหัวหน้าเผ่าชื่อ เอ็นตันดุม่า ซึ่งเป็นหนึ่งในจำนวนผู้นำที่สำคัญของโอวิมบันดูและเคยมีอิทธิพลเหนือบริเวณที่ราบสูง บิเซซึ่งเป็นศูนย์กลางการค้าที่สำคัญในอังโกลา ใน ค.ศ. 1891 บริษัททาคาดังกาภายใต้การควบคุมของพระเจ้าลีโอโพลด์ ได้ส่งกองทหารไปยังเมืองบันเดยาในคางกาซึ่งอยู่ภายใต้หัวหน้าเผ่าชื่อ เอ็มซีรี เมื่อเอ็มซีรีปฏิเสธอำนาจของรัฐบาลคองโกฟรีสเตทจึงถูกฆ่าตาย ภายในอาณาจักรของเอ็มซีรีก็มี

ความแตกแยกกัน ใน ค.ศ. 1892 ความเป็นมิตรกันเล็กน้อยระหว่างทิปูปูทิอาหรับและ
สวาฮีลีและคองโกฟรีสเตทก็แตกหักลงอย่างสมบูรณ์ ก่อให้เกิดสงครามในพื้นที่ระหว่าง
แม่น้ำโลนามิและลูอาลาบา แม้ว่าหัวหน้าของชาวอาหรับจะมีจำนวนมากกว่าแต่คองโก-
ฟรีสเตทมีอาวุธที่เหนือกว่า ใน ค.ศ. 1894 คองโกฟรีสเตทมีอำนาจมากที่สุดในบริเวณ
ฝั่งตะวันออกของแม่น้ำคองโก แต่ขณะเดียวกันทางชายฝั่งตะวันออกของแอฟริกากลาง
ชาวเยอรมันก็ข่มขืนที่ต้องพ่ายแพ้ถึง 2 ครั้ง ครั้งแรกในเดือนสิงหาคม ค.ศ. 1891 พ่ายแพ้
แก่หัวหน้าเผ่าของนักรบเฮเซที่ชื่อ เอ็มควาควา และครั้งที่ 2 ในเดือนมิถุนายน ค.ศ. 1892
พ่ายแพ้แก่พวกซึกกาส์ที่เมืองโมซิ แต่แล้วภายหลังจากนั้นเยอรมนีก็กลับเป็นฝ่ายได้ชัยชนะ
หัวหน้าซึกกาส์ซึ่งเป็นผู้นำของวันยัมเวซีและสามารถควบคุมเส้นทางกองคาราวานในแทน-
ซาเนียภาคกลาง ในเดือนสิงหาคม ค.ศ. 1893 เยอรมนีชนะพวกซึกกาส์ และสามารถ
ควบคุมบริเวณคิลิมันจาโร ในเดือนตุลาคม ค.ศ. 1894 เมืองหลวงเฮเซถูกทำลายและถึงแม้ว่า
เอ็มควาควาจะต่อสู้ต่อไปแบบกองโจรจนกระทั่งถึง ค.ศ. 1898 ก็ตาม แต่เยอรมนีก็ปลอดภัย
จากการข่มขู่ของเอ็มควาควาผู้นำรัฐเฮเซ ฝ่ายอังกฤษก็ทำสัญญาตกลงกับ มาไซ ไลบอน
ภายหลังจากต่อสู้กันแล้ว อังกฤษมีอิสระในการใช้เส้นทางสำคัญผ่านกินยา อย่างไรก็ตาม
อังกฤษก็ยังไม่สามารถเอาชนะ นันดี เพื่อนบ้านของ มาไซ ไลบอน ได้อย่างเด็ดขาด จน
กระทั่งถึง ค.ศ. 1906 ทหารของนันดีจึงพ่ายแพ้ไปในที่สุด ในยุกันดา มิซันนารีอังกฤษ
เข้าไปทำสัมพันธไมตรีกับพวกคาบากาผู้แทนของบริษัท Imperial East Africa ได้เป็นมิตร
กับพวกกันดาในยุกันดา ชาวกันดาได้เข้าร่วมในกองทัพอังกฤษเพื่อต่อต้านพวกบันโยโร
ใน ค.ศ. 1891 และ 1893 กันดายังได้ช่วยอังกฤษในการก่อตั้งการปกครองในยูซิกา อังกฤษ
และยุกันดาเหนือ หัวหน้าพวกกันดายอมรับความมีอำนาจของอังกฤษเหนือยุกันดาและ
ส่วนที่เหลือของดินแดนก็มีฐานะเป็นรัฐในอารักขาของอังกฤษ⁵

อาจกล่าวได้ว่า ใน ค.ศ. 1900 รัฐบาลอาณานิคมของยุโรปอยู่ในฐานะผู้บังคับบัญชา
เหนือแดนส่วนใหญ่ของแอฟริกากลาง ยกเว้นภาคเหนือและภาคใต้ของอังโกลา ทหาร
ชาวควีนฮามาในภาคใต้ของอังโกลายังคงเป็นอิสระจากอำนาจของโปรตุเกสจนกระทั่ง
ถึง ค.ศ. 1915 พวกเดมโบสและประชาชนอื่น ๆ ในอังโกลาภาคเหนือก็เช่นกัน ต่อสู้อยู่
ต่อไปจนกระทั่งถึง ค.ศ. 1907 และ 1909 จึงยอมแก่โปรตุเกส รัฐบาลอาณานิคมค่อย ๆ
แผ่ขยายการปกครองในระหว่าง 20 ปีแรกของคริสต์ศตวรรษที่ 20 การปกครองอาณานิคม
มิได้รับการก่อตั้งขึ้นทันทีเหนือประชาชนของแอฟริกากลาง รัฐบาลอาณานิคมเหล่านี้
มีแนวโน้มที่จะรักษาภาษาและระบบการเมืองของดินแดนนั้น ๆ ไว้ ในแทนซาเนียและ

คินยามีการใช้ภาษาสวาฮีลีย่างแพร่หลายทั้งในการปกครองและการศึกษา รัฐบาลคองโก-ฟรีสเตททำให้ภาษาคองโก (Kongo) ภาษาลิงกาลา (Lingala) และภาษาลูบา (Luba) มีบทบาทในทางการเมืองไม่น้อยเลย ในปีแรก ๆ รัฐบาลเยอรมนีนำเอาระบบการปกครองโดยผ่านหัวหน้าเผ่ามาใช้ ในคินยาอังกฤษบังคับชนเผ่าคิคุยูและประชาชนอื่น ๆ ให้ยอมรับหัวหน้าซึ่งมักเป็นหัวหน้ากองคาราวานหรือผู้บริหารงานด้านการค้า ในยูกันดาก็มีลักษณะเช่นเดียวกัน อังกฤษแต่งตั้งข้าราชการชาวกันดาทั้งเสมียนและครูช่วยในการทำงานของรัฐบาล อิทธิพลความสำคัญของชาวกันดาในการบริหารงานอาณานิคมจะมีอยู่ต่อไปอย่างดีจนถึงคริสต์ศตวรรษที่ 20

การกบฏ

ถึงแม้ว่ารัฐบาลอาณานิคมจะรับเอาภาษาและระบบการเมืองที่คงอยู่ของดินแดนนั้น แต่ขณะที่รัฐบาลอาณานิคมแผ่ขยายการปกครองของตนก็ต้องเผชิญหน้ากับการต่อต้านในลักษณะต่าง ๆ เช่น การโจรกรรมกองคาราวาน การไม่ยอมเสียภาษี การปฏิเสธจัดหาแรงงานให้รัฐบาล แต่รัฐบาลอาณานิคมก็มีกำลังเพียงพอในการเผชิญหน้ากับสถานการณ์เช่นนั้น ใน ค.ศ. 1905 กำลังของรัฐบาลคองโกฟรีสเตทมี 16,000 คน กำลังรักษาความปลอดภัยของเยอรมนีในฝั่งตะวันออกมี 2,300 คน กองทหารของอังกฤษมี 2,000 คน โดยไม่รวมกำลังตำรวจ กองกำลังเหล่านี้มีความรวดเร็วในการยิงและเผาหมู่บ้านทันทีทันใดที่พบการขัดขวาง ใน ค.ศ. 1900 และ 1905 มีการต่อสู้ 2 ครั้งระหว่างอังกฤษกับชาวนันดี ใน ค.ศ. 1900 การต่อสู้ระหว่างชาวเยอรมันและชั๊กกาทำให้มีคนถูกฆ่าตายถึง 200 คน ระหว่าง ค.ศ. 1904 และ 1915 มีการต่อสู้ที่รุนแรงระหว่างชาวโปรตุเกสและประชาชนทางเหนือของอังโกลาภาคใต้ การจลาจลดังกล่าวมานี้เป็นเหตุการณ์ที่โดดเด่นยิ่งเป็นการต่อสู้ตามลำพัง แต่การจลาจลของพวกไบลุนดา (Bailunda) บนที่ราบสูงบิเฮในอังโกลา ใน ค.ศ. 1902 แสดงให้เห็นลักษณะของการขัดขวางที่แตกต่างออกไป การกบฏครั้งนี้เกิดขึ้นเนื่องจากความอดอยากอย่างรุนแรงของประชาชน และมีใช่เป็นการต่อสู้ของเผ่าที่พยายามจะรักษาอธิปไตยของตนแต่เป็นการต่อต้านการปกครองของโปรตุเกสที่กดขี่บังคับ ใน ค.ศ. 1904 ที่ตำบลชันกูรุ ในจังหวัดกาไซ ประเทศคองโก ได้มีชนเผ่าต่าง ๆ คือ บาซิเลเล บากูบา และบันเจนเด รวมตัวกันในขบวนการทางศาสนาและการเมืองเพื่อต่อต้านรัฐบาลคองโก-ฟรีสเตท แต่การกบฏก็ถูกปราบอย่างแรง⁶

ในแทนซาเนียภาคใต้ซึ่งเป็นอาณานิคมของเยอรมนี มีการกบฏที่แผ่ขยายมากที่สุด การกบฏนี้เรียกว่า เมจิ เมจิ (Maji Maji) ซึ่งเกิดขึ้นใน ค.ศ. 1905 สาเหตุการกบฏเกิดจาก

ความไม่พอใจของชาวพื้นเมืองต่อนโยบายการปกครองที่เข้มงวดของเยอรมนีในเรื่องการเก็บภาษี โครงการปลูกฝ้ายเพื่อจัดหาสินค้าออกและเงินสด และโครงการสร้างทางรถไฟ รายได้ของรัฐบาลส่วนหนึ่งนำไปใช้ในการบริหารงานและอีกส่วนหนึ่งให้กับการปกครองส่วนท้องถิ่น คนงานชาวพื้นเมืองไม่ได้อะไรตอบแทนเลยทำให้เกิดความรู้สึกว่าเยอรมนีเอาเปรียบตนจึงเกิดขบวนการเพื่อการจัดการปกครองของต่างชาติ บรรดาหมอชาวบ้านก็เผยแพร่ความคิดว่าอิสระของตนอยู่แค่เอื้อม หมอเหล่านั้นพยายามหาหาที่จะทำให้ลูกป็นของรัฐบาลอาณานิคมกลายเป็นน้ำ ชื่อของขบวนการนี้เรียกว่า เมจิ ซึ่งแปลว่า น้ำ⁷ ขบวนการนี้แผ่ขยายไปยังพรมแดน รวมตัวกันมั่นคงเพื่อต่อต้านการปกครองอาณานิคม มีความรุนแรงมากจนกระทั่งรัฐบาลเยอรมนีในแทนซาเนียภาคใต้เกือบจะสลายตัวลงระหว่างเดือนกรกฎาคมและกันยายน ค.ศ. 1905 ขณะเดียวกันพวกต่อต้านก็มีความขมขื่นมากแต่ก็ไม่ประสบความสำเร็จเพราะปลาย ค.ศ. 1905 รัฐบาลเยอรมนีก็เข้าควบคุมได้อีกครั้งหนึ่งในดินแดนทั้งหมด แต่การต่อสู้ก็ยังคงมีอยู่ต่อไปจนถึง ค.ศ. 1907 ในบริเวณของเกอาจนกระทั่งในที่สุดเยอรมนีมีชัยชนะเหนืออันกรบเองโกนีซึ่งครั้งหนึ่งเคยมีอำนาจ ความล้มเหลวของการกบฏทิ้งให้แทนซาเนียภาคใต้ทั้งหมดเป็นดินแดนที่มีแต่ความยุ่งยาก สงครามและความแห้งแล้งทำให้ประชาชนได้รับความลำบาก ความร่ำรวยและการค้าถูกทำลายและเกิดโรคระบาดจนกระทั่งดินแดนแห่งนี้มีความไม่เหมาะสมในการตั้งหลักแหล่งของคนผิวขาวในอนาคต

ผลกระทบของสงครามโลกครั้งที่ 1

สงครามโลกครั้งที่ 1 มีผลกระทบต่อแอฟริกากลางมากกว่าส่วนอื่น ๆ ของทวีปในที่แห่งอื่นการต่อสู้กินระยะเวลาไม่นาน แต่ในแอฟริกากลางกองกำลังของเยอรมนียังคงต่อสู้ต่อไปจนกระทั่งถึงวันสงบศึกในเดือนพฤศจิกายน ค.ศ. 1918 การต่อสู้ส่วนใหญ่เกิดขึ้นในแทนซาเนียแต่ก็มีสงครามระหว่างโปรตุเกสและเยอรมนีในอังโกลาภาคใต้เช่นกัน⁸ นับเป็นอีกครั้งหนึ่งที่ประชาชนตามชายฝั่งตะวันออกมองเห็นพื้นดินเต็มไปด้วยเลือด การเผาผลาญ การทำลายและความอดอยาก ตลอดดินแดนแอฟริกากลาง มหาอำนาจอาณานิคมที่กำลังทำสงครามต่างก็ต้องการชาวพื้นเมืองให้เข้าร่วมในสงคราม การต่อสู้ที่สำคัญที่สุดอยู่ใกล้ทางรถไฟ ประชาชนล้มตายลงเป็นจำนวนมาก ชาวแอฟริกันต้องต่อสู้อย่างเหน็ด-เหนื่อยเป็นเวลานานถึง 4 ปี สงครามก่อให้เกิดโรคภัยไข้เจ็บ ความอดอยากอย่างรุนแรงในดินแดนต่าง ๆ เช่น ยูกันดา แทนซาเนีย คองโก และกินยา

กลิ่นของความไม่สงบ

ในต้น ค.ศ. 1920 มีการต่อต้านทางการเมืองตามส่วนต่าง ๆ ของแอฟริกากลาง ระหว่าง ค.ศ. 1920 - 21 เศรษฐกิจของแอฟริกากลางตกต่ำราคาสินค้าออกลดลง ชาวพื้นเมืองถูกบังคับให้ขายสินค้าที่ผลิตได้ในราคาถูก ในกินยาชาวพื้นเมืองที่ทำอะไรให้คนผิวขาวก็ได้ค่าจ้างถูก อย่างไรก็ตามในระยะเวลาดังกล่าวแม้จะมีความไม่พอใจเกิดขึ้นในหมู่ชาวพื้นเมืองแต่การจลาจลที่เกิดขึ้นก็ยังไม่มีการใช้อาวุธ ในบริเวณลุ่มแม่น้ำคองโกตอนล่างมีผู้นำคนสำคัญชื่อ ไชมอน คิมบังกู Simon Kimbangu ได้นำประชาชนในบริเวณดังกล่าวไปสู่สังคมใหม่ มีการประกาศถึงการสิ้นสุดการปกครองอาณานิคม ได้จัดตั้งองค์การขึ้นองค์การหนึ่งเพื่อให้ความช่วยเหลือประชาชนในเรื่องอาหาร เป็นที่น่าสังเกตว่าคิมบังกูมิได้โจมตีรัฐบาลอาณานิคมแต่ไม่ได้ให้ความสนใจ อย่างไรก็ตาม คิมบังกูถูกจับและถูกเนรเทศไปอยู่ที่ ลุมุมบาซี (Lumumbashi) แต่ขบวนการของเขาก็คงดำเนินงานต่อไปและปรากฏขึ้นอีกครั้งอย่างเข้มแข็งในรูปแบบที่ปรับปรุงใหม่คือ Church of Jesus Christ คำสอนของคิมบังกูในเรื่องศีลธรรมชนะใจพวกที่กำลังทำงานให้อาณานิคมแต่ได้ทำให้ความมั่นใจตัวเองของผู้ปกครองอาณานิคมสั่นคลอน ขบวนการอีกอันหนึ่งแผ่ขยายจากซานกูรู (Sankuru) ไปยังอีเควเตอร์ (Equateur) และ เควังโก (Kwango) ในกินยา แฮร์รี่ ทุกู (Harry Thuku) ซึ่งเป็นผู้ก่อตั้งขบวนการ Young Kikuyu Association ได้เรียกร้องให้มีการลดภาษีและเรียกร้องที่ดินของประชาชนกลับคืนมา แฮร์รี่ ทุกู ได้รับความสนับสนุนมากโดยเฉพาะจากคนงานซึ่งได้รับค่าจ้างต่ำและชาวนาที่ทำงานบนไร่นาของชาวยุโรป ชาวนาเหล่านี้ถูกบังคับให้ทำงานแทนการจ่ายค่าเช่าที่ดินให้ชาวยุโรป ระหว่าง ค.ศ. 1920 และ 1922 แฮร์รี่ ทุกู ได้เสนอชื่อเรียกร้องต่อผู้มีอำนาจของอาณานิคม และฝูงชนได้มาชุมนุมกันทั้งในเมืองไนโรบีและเมืองอื่น ๆ ต่อมาในเดือนมีนาคม ค.ศ. 1922 แฮร์รี่ ทุกู ถูกจับ ฝูงชนที่เดินขบวนในเมืองไนโรบีก็ถูกตำรวจยิง การจลาจลถูกรบแต่ขบวนการของแฮร์รี่ ทุกู จะปรากฏอีกครั้งหนึ่งในรูปแบบที่ได้รับการแก้ไขใหม่ สำหรับในยุคกันดาก็เกิดความยุ่งยากเช่นกันแต่ในลักษณะที่แตกต่างกัน ผู้มีสิทธิในการควบคุมผลิตผลที่เป็นสินค้าออกส่วนใหญ่ของยูกันดาอยู่ในมือของหัวหน้าเผ่าซาซา (Saza) เพราะได้รับสิทธิตามข้อตกลง Uganda Agreement แห่งปี 1900 ใน ค.ศ. 1918 หัวหน้าเผ่าบาตาคา (Bataka) ได้เป็นตัวแทนประชาชนกระตุ้นรัฐบาลอาณานิคมให้ปรับปรุงเรื่องที่ดิน ใน ค.ศ. 1920 พวกเขาก่อตั้งสมาคมชื่อว่า Bataka Association โดยมีจุดประสงค์ให้มีการเพิ่มราคาผลิตผลของพวกเขาและเพิ่มค่าจ้างแรงงานแต่การเรียกร้องก็ไม่ประสบผลสำเร็จอย่างแท้จริง⁹

งานก่อสร้างของรัฐบาล

นับตั้งแต่ ค.ศ. 1920 มีการปรับปรุงงานด้านการคมนาคมในแอฟริกากลาง ใน ค.ศ. 1928 มีการขยายทางรถไฟสายเบนเกอลา (Benguela) ในอังโกลาไปยังเหมืองแห่ง คาคังกา ทำเรือใหม่ที่เมืองโลบิโต (Lobito) ซึ่งรัฐบาลสร้างขึ้นใกล้ ๆ กับเมืองเบนเกอลา ได้กลายเป็นศูนย์กลางทางการค้าที่สำคัญ และขยายเส้นทางจากคาคังกาไปยังพรมแดน อังโกลาและไปยังแม่น้ำกาไซ (Kasai) ตรงท่าเรือ ฟรังกี (Port Franqui) รัฐบาลอาณานิคม ใช้เงินจำนวน 8½ ล้านปอนด์สำหรับปรับปรุงการคมนาคมในกินยา และยูกันดา โดยการสร้างทางรถไฟบริเวณทะเลสาบวิกตอเรียไปยังคัมปาลา (Kampala) และในบริเวณ ที่ราบสูงคินยา สำหรับในแทนซาเนีย ใน ค.ศ. 1929 มีการสร้างทางรถไฟจากโมชิ (Moshi) ไปยังอารูชา (Arusha) และอีกสายหนึ่งก็แผ่ขยายจากตาโบรา (Tabora) ไปยังเอ็มวันซา (Mwanza)

นอกจากการสร้างทางรถไฟดังกล่าวแล้ว รัฐบาลอาณานิคมในแอฟริกากลางยัง สร้างถนนอีกด้วย ช่วงเวลาที่มีการสร้างถนนอย่างกว้างขวางและรวดเร็วเริ่มตั้งแต่ ค.ศ. 1921 ใน ค.ศ. 1922 มีถนนในจังหวัดโอริองตาล (Orientale) ยาว 875 ไมล์ และใน ค.ศ. 1929 ถนนมีความยาวถึง 10,000 ไมล์¹⁰ การขยายถนนอย่างรวดเร็วเช่นนี้มีส่วนเกี่ยวข้องกับสินค้าเข้าจำพวกรถยนต์ซึ่งเพิ่มจำนวนมาก ระหว่าง ค.ศ. 1925-1930 ซึ่งทำให้การคมนาคมสะดวกและรวดเร็วกว่าโดยรถไฟ โปรตุเกสเห็นความสำคัญของการขนส่งโดยรถยนต์จึงเริ่มแผนการก่อสร้างถนนอย่างกว้างขวางในอังโกลาใน ค.ศ. 1920 ในยูกันดาก็เช่นกันอังกฤษเร่งสร้างถนนแบบทันสมัยแทนที่ทางเกวียนและถนนเก่าก่อนสงคราม ทำให้สามารถเข้าถึงตำบลที่อยู่ห่างไกลได้ง่าย ในคินยาและแทนซาเนียก็มีการสร้างถนนมากมายเช่นกัน ความสำคัญของการสร้างถนนและรถยนต์ที่มีจำนวนมากขึ้นในระหว่าง ยุคนี้สำหรับประชาชนของแอฟริกากลางมีมากอย่างเหลือล้น ประชาชนซึ่งอยู่ในท้องถิ่น ที่ห่างไกลและโดดเดี่ยวสามารถติดต่อกับชุมชนอื่นได้อย่างที่ไม่เคยมีมาก่อน ทำให้เกิดความใกล้ชิดทางด้านสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม การสร้างถนนตอนแรก ๆ ประชาชน ไม่ค่อยมองเห็นความสำคัญ และยิ่งเมื่อพวกตนถูกบังคับให้ทำงานในการก่อสร้างและ ไม่ได้รับค่าจ้างก็ยังไม่พอใจ แต่เมื่อมีการขนส่งโดยรถยนต์ประชาชนเริ่มมองเห็นความสำคัญเพราะพวกตนไม่ต้องแบกสิ่งของโดยใช้ศีรษะของตนอีกต่อไป การเดินทางไกล โดยทางเท้าก็กลายเป็นอดีตไปแล้ว การเดินทางโดยอากาศยานรถบรรทุกกลายเป็นสิ่งที่นิยมกัน รถบรรทุกสามารถเข้าไปถึงหมู่บ้านที่อยู่ห่างไกลจากศูนย์กลางที่สำคัญได้และเก็บรวบรวม

สินค้าเป็นสินค้าออก เป็นการลดราคาค่าขนส่ง ถนนทำให้หมู่บ้านที่อยู่โดดเดี่ยวมีชีวิตชีวาขึ้น

ผลกระทบของสงครามโลกครั้งที่ 2

ถึงแม้ว่าสงครามโลกครั้งที่ 2 จะไม่มีผลที่ยุ่ยากต่อแอฟริกากลางเหมือนกับสงครามโลกครั้งที่ 1 และไม่มีการต่อสู้ทางทหารเกิดขึ้นในพื้นที่ นอกจากการต่อสู้ทางทหารของอิตาลีและอังกฤษตรงพรมแดนคินียาภาคเหนือและการพ่ายแพ้ของอิตาลีในเอธิโอเปีย แต่สงครามกลับมีผลกระทบอย่างใหญ่หลวงต่อชีวิตประชาชนและระยะเวลาระหว่างสงครามเป็นยุคของความเปลี่ยนแปลงที่สำคัญตลอดพื้นที่ คินียากลายเป็นฐานสำหรับการปฏิบัติงานด้านทหารและต่อมาก็คือเป็นศูนย์กลางการพักผ่อนสำหรับกองทัพที่ปฏิบัติงานในตะวันออกกลาง¹¹ ลักษณะเช่นนี้ทำให้มีความต้องการอาหารเพิ่มมากขึ้น มีการจัดหาเสบียงอาหารในปริมาณมาก การทำงานในไร่นาก็คับคั่งมากกว่าเดิม ไร่บางที่ไม่เคยได้กำไรมากก็ขายได้ทั้งหมดเท่าที่ผลิต ฝ้าย น้ำมันปาล์ม และแร่ธาตุต่าง ๆ เป็นที่ต้องการอย่างมาก ระหว่าง ค.ศ. 1940-1945 มีการแข่งขันในการทำงาน ในกองโกลการปลูกฝ้ายและยางเพิ่มมากขึ้น ทำให้ความต้องการแรงงานก็มากขึ้นด้วย รัฐบาลแก้ไขปัญหาคารขาดแรงงานและรักษา ค่าจ้างให้ต่ำโดยการออก Labour Legislation นอกจากนั้นประชาชนยังถูกบังคับให้เป็นทหารอีกด้วย ในยูกันดามีทหารชาวพื้นเมืองประมาณ 77,000 คน ในคินียามีประมาณ 75,000 คน สงครามโลกครั้งที่ 2 ก่อให้เกิดความตึงเครียดบนทรัพยากรของแอฟริกากลาง

ผลของสงครามโลกครั้งที่ 2 มีความแตกต่างไปจากครั้งก่อนสงครามครั้งนี้ใช้เครื่องจักรกลมากกว่าครั้งที่ 1 กองทัพไม่ต้องการผู้แบกหามและแรงงานที่ไม่มีความชำนาญ ทหารพื้นเมืองจำนวนมากได้รับรูปแบบบางอย่างของการฝึกฝนด้านเทคนิคแม้แต่เป็นเพียงคนขับรถก็ตาม ทหารเหล่านี้ได้เห็นสังคมในส่วนอื่นของโลกซึ่งไม่ได้มีการยอมรับความสูงสุดของคนผิวขาวเหมือนในแอฟริกา ในแอฟริกาเองมีความต้องการแรงงานที่มีความชำนาญหรือกึ่งชำนาญเพิ่มมากขึ้น มีงานที่ปลอดภัยเช่นเสมียนหรือช่างซึ่งทำงานกับรัฐบาลหรือเป็นงานของเอกชน บุคคลที่เข้าไปทำงานในเมืองก็มีการทำทนายต่อ การเข้าไปสู่สังคมใหม่ซึ่งเป็นสังคมของเมืองใหญ่ เมืองทองแดงของคองโกเป็นอุตสาหกรรมที่ตั้งขึ้นเรียบร้อยแล้วเมื่อสงครามเกิดขึ้น เมืองแร่ดีบุกก็เช่นกันได้ตั้งขึ้นอย่างดีแล้ว ก่อนสงคราม เมืองที่ทำเหมืองแร่ก็ได้แสดงให้เห็นการจลาจลอีกต่อไป นับตั้งแต่ ค.ศ. 1928 บริษัทเหมืองแร่คองโกพยายามทำให้แรงงานบังคับของตนมั่นคง จึงได้จัดหาสภาวะทางสังคมที่ดีกว่าเดิม ให้ความสะดวกและการบริการด้านยารักษาโรคแก่คนงานและสังคม

ในเมืองใหม่ก็เกิดขึ้น ประชาชนเริ่มมองดูการไปทำงานในเมืองว่าเป็นประสบการณ์ที่น่าตื่นเต้นและน่าสนใจ ภายในเวลา 2-3 ปี ที่สงครามเกิดขึ้น ผู้ปกครองอาณานิคมเริ่มมีความกังวลใจเพราะประชาชนอพยพออกจากชนบทมากขึ้น พวกเขาสมัครใจเข้าไปทำงานในเมืองโดยไม่ได้ถูกบังคับ ต่างก็พอใจชีวิตในเมือง เมืองต่าง ๆ ในแอฟริกาที่กำลังเจริญเติบโตขึ้นอย่างรวดเร็ว จำนวนประชาชนเพิ่มมากขึ้น ระหว่าง ค.ศ. 1940 และ 1945 ประชาชนของเมืองกินซาซา (Kinshasa) เพิ่มขึ้นจาก 47,000 คน เป็น 96,000 คนและในเมืองลูมบาซี (Lumumbashi) จำนวนประชาชนเพิ่มขึ้นจาก 27,000 คน เป็น 65,000 คน ลักษณะการต่อต้านการปกครองอาณานิคมก็เปลี่ยนไป การกบฏเกิดขึ้นในเมืองมากกว่าในพื้นที่ตามชนบท ใน ค.ศ. 1939 คนงานตามท่าเรือในเมืองมอมบาซันัดกันหยุดงาน ใน ค.ศ. 1941 คนงานบริษัทเหมืองแร่ในลูมบาซีพากันหยุดงานใน ค.ศ. 1944 เกิดกบฏของ Congolese Force Publique ที่เมืองลูลูอาเบอร์ก (Luluabourg) ใน ค.ศ. 1945 มีการจลาจลตามท่าเรือในเมืองมาตาดี (Matadi) รัฐบาลอาณานิคมมองดูเหตุการณ์เหล่านี้ว่าเป็นการทำลายต่ออำนาจของพวกเขา สาเหตุสำคัญของการจลาจลเกิดจากความไม่พอใจของประชาชนต่อนโยบายเศรษฐกิจ ถึงแม้ว่าราคาผลผลิตของแอฟริกาจะสูงขึ้นในตลาดโลกก็ตามแต่รายได้ที่แท้จริงของประชาชนมิได้สูงขึ้นเลย มีการควบคุมเศรษฐกิจเพื่อจำกัดการบริโภคของประชาชน กดราคาค่าจ้างให้ต่ำที่สุดเท่าที่จะทำได้ เหล่านี้จึงสร้างความไม่พอใจให้แก่ประชาชนของแอฟริกา¹²

ระบบอาณานิคมเริ่มเสื่อม

ขณะที่การพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมดำเนินไปอย่างรวดเร็วการปกครองอาณานิคมก็เริ่มยุ่งยากสงครามโลกครั้งที่ 2 ได้เปลี่ยนแปลงรูปแบบทางการเมืองของโลก รัสเซียและสหรัฐอเมริกาเป็นมหาอำนาจชั้นหนึ่งของโลกและขัดขวางต่อการดำเนินงานปกครองอาณานิคมของยุโรป อังกฤษต้องสูญเสียการควบคุมการเมืองในอินเดียและต้องให้อิสรภาพแก่อินเดียและปากีสถานใน ค.ศ. 1947 ภายหลังจากนั้นก็มีความไม่สงบในจักรวรรดิอังกฤษ ใน ค.ศ. 1946 ข้าหลวงประจำกองโกได้ประกาศว่าวันเวลาแห่งลัทธิอาณานิคมกำลังจะกลายเป็นอดีต ซึ่งชี้ให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงอย่างสำคัญในความคิดของผู้ปกครองอาณานิคม

ลัทธิจักรวรรดินิยมได้กลายเป็นสิ่งป้องกันตนเอง เป็นสิ่งที่ต้องพิจารณาถึงการคงอยู่ของตนเอง และเริ่มการปฏิรูปขั้นสุดท้ายไปสู่อิสรภาพของประชาชน ใน ค.ศ. 1945 ชาวแอฟริกันในยูกันดาได้รับอนุญาตให้เข้าสู่สถานิติบัญญัติ และใน ค.ศ. 1950 จำนวนสมาชิก

ชาวยุกันดาเท่ากับสมาชิกชาวอังกฤษและชาวอินเดียรวมกันคือชาวแอฟริกัน 8 คน ชาวอังกฤษ 4 คน และชาวอินเดีย 4 คน แต่ยังไม่มีการเลือกตั้งสมาชิก รัฐบาลยังมิได้เริ่มให้อำนาจชาวแอฟริกันเพียงแต่ยอมให้ประชาชนยื่นคำร้องหรือซักถามข้อข้องใจ สำหรับในแทนชาเนี่ยซึ่งเป็นดินแดนในอาณัติได้รับผลกระทบมากกว่าที่อื่นโดยบรรยากาศที่กำลังเปลี่ยนแปลงด้านความคิดเห็นของโลก องค์การสหประชาชาติมีการวิพากษ์วิจารณ์การปกครองอาณานิคมมากกว่าสันนิบาตชาติ องค์การสหประชาชาติต้องการให้ดินแดนในอาณัติมีความก้าวหน้าไปสู่เอกราชโดยเร็ว คณะกรรมการของสหประชาชาติได้เดินทางไปเยือนแทนชาเนี่ยและสนับสนุนให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นด้านชาตินิยม แต่จนกระทั่ง ค.ศ. 1955 สมาชิกชาวแอฟริกันที่มีได้เป็นข้าราชการในสถานิติบัญญัติของแทนชาเนี่ยมีเพียง 3 คนเท่านั้น ข้าหลวงใหญ่เป็นผู้เลือกสมาชิกทั้ง 3 คน จากบรรดาหัวหน้าเผ่าซึ่งได้รับการพิจารณาว่าเป็นผู้ที่มีความซื่อสัตย์กับรัฐบาลอาณานิคมในคองโก แม้จะมีการปฏิรูปในระบอบการปกครอง แต่สิ่งที่ชาวคองโกได้รับก็เป็นเพียงรัฐบาลที่มีตัวแทนในระดับท้องถิ่นเท่านั้น ในกินยา ใน ค.ศ. 1946 มีสมาชิกชาวกินยาในสถานิติบัญญัติเพียง 2 คนเท่านั้น แต่ไม่ใช่สิ่งสำคัญเมื่อเทียบกับความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ในสภาของยุกันดาหรือแทนชาเนี่ย ทั้งนี้เพราะในกินยาคำว่าเอกราชย่อหมายถึงเอกราชอย่างแท้จริงไม่ใช่เพียงแต่การเปลี่ยนอำนาจจากรัฐบาลอาณานิคม แต่ต้องเป็นการเปลี่ยนอำนาจจากผู้ตั้งหลักแหล่งผิวขาวที่มีความทะเยอทะยานในกินยาเองด้วย นับตั้งแต่ก่อนสงครามโลกครั้งที่ 1 สมาคมทางการเมืองของกลุ่มผู้ตั้งหลักแหล่งผิวขาวมีความเข้มแข็งและกดดันต่อระบบการปกครอง ในระหว่างสงครามผู้แทนของกลุ่มคนเหล่านั้นได้ทำหน้าที่สำคัญหลายอย่าง เช่น เป็นรัฐมนตรี บุคคลเหล่านี้จึงเป็นอุปสรรคอย่างร้ายแรงต่อความก้าวหน้าของแอฟริกา ดังนั้น ขบวนการเรียกร้องเอกราชของกินยาจึงมีลักษณะรุนแรง

2. กินยา

การเมืองของนักชาตินิยมในกินยา

ขบวนการชาตินิยมในกินยามีความเข้มแข็งและแข่งขันกันมากกว่าในส่วนอื่น ๆ ของแอฟริกากลาง ใน ค.ศ. 1920 ขบวนการ Kikuyu Central Association มีความเข้มแข็งมากได้แผ่ขยายกิจกรรมไปอย่างกว้างขวาง จนกระทั่งใน ค.ศ. 1938 ได้เกิดสมาคมอีกอันหนึ่งชื่อว่า Ukamba Members' Association สมาคมนี้นี้ได้รับความสนับสนุนจากขบวนการอื่น ๆ โดยมีจุดมุ่งหมายอันเดียวกัน ในทางศาสนาก็มีกลุ่มต่าง ๆ คือ African Independent Pentecostal Church และ African Orthodox Church และสาขาต่าง ๆ เช่น Diniya Yesu Krists ใน

ด้านการศึกษามีสมาคมต่าง ๆ คือ Kikuyu Independent School และ Kikuyu Karinga Educational Associations การที่มีขบวนการต่าง ๆ เหล่านี้มากมายขึ้นอยู่กับความร่วมมือกันของชาวแอฟริกันในด้านการศึกษาและศาสนา นับเป็นตัวแทนการขีดขวางต่อระบบการปกครองอาณานิคม นอกจากนั้นยังมีกลุ่มการเมืองทางทหารอีกด้วย ชื่อ Kikuyu Provincial Association ซึ่งตั้งขึ้นโดยแฮร์รี ตูกู การเติบโตของจำนวนสมาชิกใน Kikuyu Central Association จาก 300 คน ในเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 1938 มาเป็น 2,000 คน ในเดือนมีนาคม ค.ศ. 1939 แสดงให้เห็นความไม่พอใจที่แพร่หลายทั่วไป ประชาชนที่กำลังแผ่ขยาย มีความขมขื่นมากขึ้นจากการขาดแคลนที่ดิน การเพาะปลูกที่มากเกินไปกำลังมีผลในการกัดเซาะดินในพื้นที่ที่มีประชาชนอย่างหนาแน่น ผุงสัตว์ที่เพิ่มมากขึ้นอย่างรวดเร็วก็กำลังทำลายทุ่งหญ้าที่มีอยู่จำกัด นับจาก ค.ศ. 1930 เป็นต้นไป ผู้ตั้งหลักแหล่งชาวยุโรปเริ่มขับไล่ชาวแอฟริกันออกจากที่นาที่เคยเช่าอยู่ ชาวยุโรปเริ่มใช้ที่ดินด้วยตนเองและต้องการแรงงานมากกว่าค่าเช่า ชาวนามีความโกรธเคืองการกระทำของคนผิวขาวอย่างมาก รัฐบาลอังกฤษซึ่งปกครองอยู่พยายามยุติปัญหาด้วยการกำหนดพื้นที่ของผู้ตั้งหลักแหล่งผิวขาวและกำหนดพื้นที่ซึ่งถูกเรียกร้องโดยครอบครัวชาวแอฟริกันว่าเป็นที่ดินของบรรพบุรุษของตน อย่างไรก็ตามชาวพื้นเมืองมีความสงสัยในความตั้งใจของรัฐบาล ปลายปี 1930 รัฐบาลเริ่มลดจำนวนผุงสัตว์โดยการทำอุตสาหกรรมสัตว์ แม้ว่าจุดประสงค์ขั้นสุดท้ายจะมีคุณค่าแต่ผลของนโยบายก็เท่ากับเป็นการฆ่าสัตว์จำนวนหนึ่งของประชาชน จึงมีการเดินขบวนยื่นคำร้องต่อรัฐบาลและเกิดการจลาจลระหว่างปลาย ค.ศ. 1930 และ 1940¹³

โจโม เคนยัตตา (Jomo Kenyatta) และ กีนยาแอฟริกันยูเนียน (Kenya African Union)

ใน ค.ศ. 1946 ได้มีผู้นำคนสำคัญคนหนึ่งชื่อ โจโม เคนยัตตา ซึ่งเป็นผู้สามารถรวบรวมการต่อต้านอาณานิคมทั้งหมดเข้าด้วยกัน เคนยัตตาได้เข้าร่วมในขบวนการชาตินิยมนับจากเริ่มต้นใน ค.ศ. 1920 เขาเป็นผู้นำที่มีการศึกษาดี มีความก้าวหน้า และรักษาประเพณีเดิมของชาวคิคุยู แต่เขาก็เป็นนักชาตินิยมหัวรุนแรงและติดต่อกับคนรุ่นใหม่ที่กำลังเติบโตขึ้น ใน ค.ศ. 1929 เคนยัตตา เป็นเลขานุการทั่วไปของ Kikuyu Central Association และติดตาม แฮร์รี ตูกู ตลอดจนเป็นบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ของสมาคมดังกล่าวด้วย เคนยัตตาได้เดินทางไปอังกฤษเพื่อแสดงความทุกข์ยากของประชาชนต่อหน้ารัฐบาลและประชาชนอังกฤษ เขาได้ไปเยือนมอสโกและเขียนหนังสือเกี่ยวกับชีวิตของชาวคิคุยู ใน ค.ศ. 1946 เขาได้เป็นผู้นำลัทธิชาตินิยมคินยาอย่างแท้จริงและใน ค.ศ. 1947 ได้เป็นประธานของสมาคมที่เพิ่งก่อตั้งใหม่ชื่อคินยาแอฟริกันยูเนียนจากสำนักงานใหญ่ของเขา

ที่ Githunguri Training College เขาได้เผยแพร่ความคิดชาตินิยมโดยผ่านองค์การ โรงเรียน อีสระ สมาคมการค้า และผ่านการพบปะกันในที่สาธารณะ กำลังของขบวนการชาตินิยม เติบโตขึ้นอย่างมั่นคงแต่ผลทางการเมืองที่สำคัญมีเพียงเล็กน้อย ใน ค.ศ. 1951 เมื่อรัฐมนตรี กระทรวงอาณานิคมอังกฤษเดินทางไปเยือนกินยา กินยาแอฟริกันยูเนียนก็เสนอเอกสาร เรียกร้องให้มีการเพิ่มจำนวนสมาชิกชาวแอฟริกันในสภานิติบัญญัติจากเดิม 4 คน เป็น 12 คน และเรียกร้องให้มีการเลือกตั้งสมาชิกเหล่านี้ และจำนวนสมาชิกดังกล่าวในสภานิติบัญญัติควรเท่ากับชาวยุโรปและเอเชีย องค์การนี้ยังเรียกร้องให้ยุติการแบ่งแยกผิวและ เรียกร้องให้ชาวแอฟริกันเข้าทำงานเป็นข้าราชการพลเรือนในระดับสูงด้วย การเรียกร้อง เหล่านี้มีจุดมุ่งหมายสำคัญคือการกำจัดอำนาจของผู้ตั้งหลักแหล่งผิวขาวและแทนที่โดย อำนาจของชาวแอฟริกัน แต่ผลที่ได้รับคือจำนวนสมาชิกชาวแอฟริกันในสภานิติบัญญัติ เพิ่มขึ้นจาก 4 คน เป็น 6 คนเท่านั้น สร้างความไม่พอใจให้แก่ชาตินิยมอย่างมาก

การกบฏเมามา (Mau Mau)

ขณะที่เคนยัตตากำลังรวบรวมความคิดเห็นของฝูงชนขบวนการเมามากำลัง ร่วมทำงานด้วย อย่างไรก็ตามการติดต่อระหว่างเมมากับกินยาแอฟริกันยูเนียนยังคงคลุมเครือ เพราะเมมาเป็นขบวนการลับและรัฐบาลประกาศห้ามด้วย แต่ขบวนการทั้ง 2 ทำงาน เพื่อจุดมุ่งหมายอย่างเดียวกันและมีการติดต่อเป็นการส่วนตัวระหว่างผู้นำ นับจาก ค.ศ. 1950 ขบวนการเริ่มเรียกร้องให้สมาชิกทุกคนทำสัตย์สาบานสนับสนุนองค์การเพื่อต่อสู้ กับรัฐบาลจนกว่าการเรียกร้องเอกราชจะประสบความสำเร็จ ใน ค.ศ. 1951 รัฐบาลสั่งกวด กิจกรรมของขบวนการเมามา และประกาศว่าเมมาเป็นสมาคมที่ผิดกฎหมาย ใน ค.ศ. 1952 สถานการณ์ในกินยาตึงเครียดมากเพราะขบวนการนี้ฆ่าฟันประชาชนทุกคนไม่ว่า คนผิวดำหรือผิวขาวที่ถูกสงสัยว่าจงรักภักดีต่อรัฐบาลอาณานิคม รัฐบาลจึงต้องประกาศ ให้กินยาอยู่ในภาวะฉุกเฉินและเรียกกองทหารอังกฤษเข้ามาสู่ประเทศ มีการใช้มาตรการ รุนแรงเพื่อจับผู้นำและทำลายขบวนการ แต่ในเวลาต่อมาเมมาเป็นองค์การที่มีกำลังมาก สมาชิกมาจากประชาชนเกือบทุกเผ่าในกินยาศูนย์กลางที่สำคัญของขบวนการอยู่ที่ตำบล คิคุยู ขบวนการใช้วิธีการรุนแรงเพื่อเป็นหนทางสำหรับเอกราชและการทำสัตย์สาบาน ก็เป็นสัญลักษณ์ของความรุนแรง¹⁴ ค่ายซึ่งใช้เป็นฐานสำหรับการต่อสู้ตั้งอยู่ภายใน บริเวณภูเขาโดยได้รับอาหารจากประชาชนในหมู่บ้านซึ่งเต็มใจที่จะให้ความช่วยเหลือ นอกจากนั้นยังมีโรงงานที่ผลิตอาวุธหลบซ่อนอยู่ในเมืองไนโรบีเพื่อผลิตอาวุธให้ขบวนการ ทั่ว ๆ ทั่วประเทศประกาศให้กินยาอยู่ในภาวะฉุกเฉิน แต่การทำพิธีสัตย์สาบานก็เพิ่มมากขึ้น

รูปที่ 20 : ทหารคิซุถึงป้อมแบบเก่าขณะเกิดกบฏเมามา

Ibid. P.355.

และเมื่อรัฐบาลปิดโรงเรียนแอฟริกันอิสระก็ยิ่งเป็นการผลักดันให้ประชาชนเข้าร่วมในขบวนการนี้มากขึ้น พวกที่ไม่มีงานทำตลอดจนพวกอาชญากรจากภายในเมืองก็เข้าร่วมกับขบวนการเพื่อการผจญภัย ขณะเดียวกันรัฐบาลก็ใช้วิธีการปราบอย่างรุนแรง มีการใช้รถเกราะ ระเบิดค่ายสงครามในภูเขา หมู่บ้านทั้งหมดถูกตัดขาดไม่สามารถจัดหาอาหารให้ขบวนการ ขบวนการเมามาที่ต่อสู้ป้องกันตนเองอย่างรุนแรงเช่นกัน คาดว่ามีผู้เสียชีวิตประมาณ 7,800 คน และสูญหาย 500 คน รัฐบาลใช้เวลาถึง 3 ปี ในการทำให้ศัตรูอยู่โดดเดี่ยวและภายหลังจากนั้นการต่อสู้แบบสงครามกองโจรก็ดำเนินต่อไปจนถึง ค.ศ. 1960 เมื่อภาวะฉุกเฉินของประเทศสิ้นสุดลง อย่างไรก็ตามการกบฏเมามาามีผลที่สำคัญทางการเมืองซึ่งผู้ตั้งหลักแหล่งผิวขาวตระหนักดีแล้วว่า พวกเขาต้องขึ้นอยู่กับอาวุธของอังกฤษมากเท่าไร และกองทหารอังกฤษเป็นผู้ให้อำนาจหนุนหลังรัฐบาลอาณานิคมอย่างไร การต่อสู้ครั้งนี้ทำให้อังกฤษเสียเงินจำนวน 50,000,000 ปอนด์ และสูญเสียชีวิตไปมาก แทนที่จะนำไปใช้ในกิจการอย่างอื่นที่มีความจำเป็นมากกว่า การกบฏเมามาเป็นภาระอย่างหนักสำหรับรัฐบาลและรัฐบาลไม่ต้องการให้เกิดเหตุการณ์เช่นนี้ขึ้นอีก วันแห่งการยินยอมฝ่ายเดียวกำลังจะสิ้นสุดลง วันแห่งการตกลงเจรจากับผู้นำชาตินิยมกำลังจะเริ่มขึ้น¹⁵

คินยาแก้วไปสู่เอกราช

ใน ค.ศ. 1952 ที่รัฐบาลประกาศให้คินยาอยู่ในภาวะฉุกเฉินนั้น เคนยัตตาถูกจับพร้อมกับผู้นำขบวนการชาตินิยมอีก 200 คน เขาถูกกล่าวหาว่าเป็นผู้นำการกบฏเมามา และถูกจับขังคุก ระหว่าง ค.ศ. 1953 และ 1955 พรรคการเมืองแอฟริกาถูกยุบ อย่างไรก็ตามรัฐบาลอาณานิคมตระหนักดีว่าการกระทำทุกอย่างของรัฐบาลต้องทำด้วยความระมัดระวังและพยายามแสวงหาหนทางประนีประนอมกับชาวแอฟริกัน รัฐบาลพยายามออกรัฐธรรมนูญที่ให้ประชาชนหลายเชื้อชาติมีส่วนร่วมกันในการปกครองพยายามที่จะทำให้พวกตั้งหลักแหล่งผิวขาวยกเลิกความคิดที่ว่าพวกตนมีอำนาจควบคุมประเทศแต่เพียงผู้เดียว ใน ค.ศ. 1954 รัฐบาลตัดสินใจที่จะแต่งตั้งชาวแอฟริกันให้เป็นรัฐมนตรี การตัดสินใจของรัฐบาลครั้งนี้ทำให้ผู้ตั้งหลักแหล่งผิวขาวแบ่งเป็น 2 พวก พวกแรกนำโดย บลันเดลล์ (Blundell) ผู้นำของสมาชิกชาวยุโรปที่ได้รับเลือกตั้งมีความพอใจในความเคลื่อนไหวดังกล่าว ส่วนอีกพวกหนึ่งขัดขวางการตัดสินใจของรัฐบาลกลุ่มนี้มีผู้นำคือ บริกส์ (Briggs) ในการเลือกตั้ง ค.ศ. 1956 ปรากฏว่าฝ่ายบริกส์มีชัยชนะเหนือฝ่ายบลันเดลล์ แต่ฝ่ายหลังซึ่งสนับสนุนรัฐบาลยังคงเป็นรัฐมนตรีและกลุ่มทั้งสองก็ทำงานร่วมกันใน European Elected Members' Organization ใน ค.ศ. 1959 เมื่อมีการปฏิรูปรัฐธรรมนูญ บลันเดลล์ได้ลาออกไป

และก่อตั้ง New Kenya Group และปรากฏว่าสมาชิกชาวยุโรปในสภานิติบัญญัติมีจำนวน เท่ากันระหว่างสมาชิกจากกลุ่มนิวกีนยา ซึ่งมีหัวหน้ากลางและกลุ่มของบริกส์ซึ่งมีหัวหน้ารุนแรง

ชุมชนชาวเอเชียก็มีการแบ่งกันแล้วระหว่างชาวอินเดียและชาวปากีสถาน และใน ค.ศ. 1951 การแบ่งแยกนี้ได้รับการรับรองโดยการก่อตั้งการเลือกตั้งแบบแบ่งแยก การแบ่งที่นั่งให้ในแต่ละฝ่าย สำหรับชุมชนแอฟริกันก็มีการแบ่งแยก กล่าวคือ ผู้ที่ติดต่อกับ ขบวนการเมามาจะถูกกำจัด ส่วนผู้ที่ช่วยรัฐบาลต่อต้านเมามาจะได้รับรางวัล มีการเน้นว่าพวกที่เกี่ยวข้องกับเมามากที่สุดคือพวกคิคุยู รัฐบาลสนับสนุนความรู้สึกต่อต้าน คิคุยูในหมู่ชนเผ่าอื่น ๆ ใน ค.ศ. 1954 เมื่อรัฐบาลแต่งตั้งรัฐมนตรีที่เป็นชาวแอฟริกันคนแรก รัฐบาลก็ขับไล่สมาชิกชาวแอฟริกันผู้หนึ่งชื่อ อีลียูด มัทธู (Eliud Mathu) ซึ่งเป็นชนเผ่าคิคุยูออกจากสภานิติบัญญัติและแต่งตั้งสมาชิกเผ่าลูโอ (Luo) เข้าแทนที่ ใน ค.ศ. 1955 เมื่อรัฐบาลปราบปรามกิจกรรมของพรรคการเมืองแอฟริกา ทำให้พรรคการเมือง จำกัดอยู่ในระดับตำบล ใน ค.ศ. 1957 มีการเตรียมการเลือกตั้งครั้งแรกสำหรับสมาชิกชาวแอฟริกันของสภานิติบัญญัติ คุณสมบัติของผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งต้องเป็นผู้มีการศึกษาและมีความเหมาะสมตามข้อกำหนดของรัฐบาล ผู้ที่ไม่จงรักภักดีต่อรัฐบาลไม่มีสิทธิออกเสียง การปกครองใน Central Province ช่วยให้สมาชิกจากชนกลุ่มน้อยเผ่าเมรุ (Meru) เข้าสู่ที่นั่งเพื่อต่อต้านคู่แข่งชนชาวคิคุยูที่มีความเข้มแข็ง ขณะเดียวกันการสนับสนุนชาวแอฟริกันบางคนเข้าสู่ตำแหน่งที่สูงกว่าในการปกครอง เช่น ตำรวจและข้าราชการ ในกองทัพ ก่อให้เกิดความไม่พอใจในหมู่พวกที่รู้สึกว่าคุณถูกทอดทิ้งไว้เบื้องหลัง¹⁶

การฟื้นฟูการเมืองของนักชาตินิยม

ดังได้กล่าวแล้วว่าพรรคการเมืองของชาวแอฟริกันในคีนยามีการแบ่งแยกทั้งในระดับส่วนบุคคลและกลุ่มผลประโยชน์ แต่พรรคการเมืองดังกล่าวก็มีจุดมุ่งหมายอย่าง เดียวกันคือการกระทำเพื่อความก้าวหน้าไปสู่เอกราช ใน ค.ศ. 1957 ที่มีการเลือกตั้งสมาชิกชาวแอฟริกันโดยให้ตำแหน่งรัฐมนตรีเพียง 2 ตำแหน่งเท่านั้น ขณะที่ชาวยุโรปที่ไม่ได้เป็นข้าราชการดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีถึง 4 ตำแหน่ง นักชาตินิยมขัดขวางรัฐธรรมนูญดังกล่าว แม้จะยอมเข้าร่วมในสภานิติบัญญัติแต่ก็ปฏิเสธไม่ยอมรับตำแหน่งรัฐมนตรี ใน ค.ศ. 1960 ขณะที่มีการประชุม Lancaster House Conference ก็มีการติดต่อกับกลุ่มชาวแอฟริกันที่สำคัญ 2 กลุ่ม คือ กลุ่มแรกมีหัวหน้ากลางและชอบนโยบายหลายชนชาติคือ Kenya National Party กลุ่มนี้เป็นตัวแทนชนเผ่าที่เล็กกว่าแต่มีความสำคัญ อีกกลุ่มหนึ่งคือ Kenya Independence Movement ทั้ง 2 กลุ่มรวมกันเป็น African Elected Members' Organiza-

tion ในเดือนพฤศจิกายน ค.ศ. 1957 แต่แล้วใน ค.ศ. 1960 ทั้ง 2 กลุ่มก็แยกออกจากกัน ขณะเดียวกันในเมืองต่าง ๆ มีขบวนการที่มีความเข้มแข็งปรากฏขึ้น ขบวนการ Kenya Federation of Labour ได้กลายเป็นตัวแทนสำหรับความทุกข์ยากของประชาชน มีการติดต่อกับองค์การแรงงานระหว่างชาติด้วย ขบวนการนี้มีความสามารถในการรวบรวมสมาชิกได้อย่างดีจนทำให้ได้รับความสนับสนุนอย่างกว้างขวางในหมู่กรรมกร มีการนัดหยุดงานที่สำคัญ 2 ครั้งคือ ใน ค.ศ. 1955 ครั้งแรกในเมืองมอมบาซา ครั้งที่ 2 ในเมืองไนโรบี เหตุการณ์ทั้ง 2 ครั้งแสดงให้เห็นกำลังที่ท้าทายของขบวนการดังกล่าว ทอม เอ็มโบยา (Tom Mboya) ซึ่งเป็นเลขาธิการใหญ่ของขบวนการได้กล่าวย่ำว่าขบวนการนี้มิได้ทำงานเพื่อเผ่าใดเผ่าหนึ่งโดยเฉพาะ ขณะที่พรรคการเมืองหลายพรรคกำลังอยู่ในความยุ่งยากแต่สมาคมการค้ากลับเป็นตัวแทนกำลังที่รวมกันได้ดีในเวลานั้น บุคคลอีกผู้หนึ่งซึ่งเป็นศูนย์รวมกำลังที่สำคัญคือ โจโม เคนยัตตา ซึ่งการที่เขาถูกจับขังคุกทำให้ประชาชนมองว่าเขาเป็นวีรบุรุษ นักการเมืองเผ่าลูโอผู้หนึ่งชื่อ โออิงกา โอดิงกา (Oginga Odinga) เป็นคนแรกที่ขอร้องให้รัฐบาลปล่อยตัวเคนยัตตาและในไม่ช้าเคนยัตตาก็ได้รับการปล่อยตัวและกลายเป็นศูนย์รวมจิตใจของทุก ๆ พรรคในการเลือกตั้ง ค.ศ. 1961 แม้แต่ชาวยุโรปหลายคนก็สนับสนุนเคนยัตตา ในไม่ช้าก็ปรากฏชัดว่าเคนยัตตาเท่านั้นที่จะสามารถเป็นผู้นำของคินยาได้แท้จริง เมื่อเขาได้รับการปลดปล่อยใน ค.ศ. 1961 ประชาชนทั่วไปให้ร้องแสดงความยินดี และในปลายปีนั้นเองเคนยัตตาก็ได้เป็นสมาชิกของสภานิติบัญญัติ¹⁷

ก้าวสุดท้ายสำหรับอิสรภาพของคินยา

เมื่อเคนยัตตาได้รับอิสรภาพใน ค.ศ. 1961 เขาต้องเผชิญหน้ากับสถานการณ์ที่ยุ่งยาก การประชุม Lancaster House Conference ใน ค.ศ. 1960 ได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในรัฐธรรมนูญและคินยาก็อยู่ครึ่งทางก่อนที่จะเดินทางไปสู่เอกราช สมาชิกสภานิติบัญญัติและสภการบริหารล้วนได้รับเลือกตั้งทั้งหมด ในต้นปี 1960 ได้มีการก่อตั้งพรรค Kenya African National Union เป็นองค์การที่สืบทอดจาก Kenya African Union โดยมีเคนยัตตาเป็นประธานคนแรกแม้ว่าตอนนั้นเขายังไม่ได้รับการปล่อยตัว เลขาธิการใหญ่ของพรรคนี้คือทอม เอ็มโบยา ส่วนรองประธานพรรคคือ โออิงกา โอดิงกา ซึ่งเป็นชนเผ่าลูโอ ชนเผ่ากลุ่มอื่นกล่าวว่าพรรค K.A.N.U. จะเป็นตัวแทนให้เฉพาะเผ่าคิคุยูและลูโอเท่านั้นและละทิ้งผลประโยชน์ของพวกตน จึงได้ก่อตั้งพรรคขึ้นเพื่อแข่งขันชื่อ Kenya African Democratic Union ในการเลือกตั้ง ค.ศ. 1961 พรรค K.A.D.U. ได้ 7 ที่นั่ง ด้วยเสียง 150,000 ส่วนพรรค K.A.N.U. ชนะ 19 ที่นั่ง ด้วยเสียง 600,000 แรกทีเดียวพรรคทั้ง 2 ปฏิเสธที่จะเข้าทำงาน

จนกว่าเคนยัตตาจะถูกปล่อยตัว แต่ในที่สุดพรรค K.A.D.U. ตกลงที่จะร่วมจัดตั้งรัฐบาล K.A.D.U. ไม่สามารถรักษาเสียงส่วนใหญ่ในสภานิติบัญญัติได้และข้าหลวงใหญ่ยังใช้อำนาจในการเพิ่มสมาชิกอีก 11 คน ดังนั้นเมื่อเคนยัตตากลับมาพรรคของชนกลุ่มน้อยก็อยู่ในอำนาจและสมาชิกชาวแอฟริกันของสภานิติบัญญัติก็แบ่งแยกภายใน K.A.N.U. ก็มีการแข่งขันกันอย่างมากโดยเฉพาะระหว่าง ทอม เอ็มโบยา และ โออิงกา โออิงกา ปัญหาที่ยังคงอยู่ในขณะนั้นคือปัญหาของการกำจัดพวกที่เห็นใจบวณการเมาเมา ตามเมืองต่าง ๆ มีการว่างงาน ประชาชนอดอยากหิวโหย ขณะเดียวกันผู้ตั้งหลักแหล่งผิวขาวซึ่งถึงแม้ว่าจะไม่ได้เป็นตัวแทนทางการเมืองที่มีอำนาจมากแล้วก็ตาม แต่นับจาก ค.ศ. 1960 เป็นต้นไป พวกนี้เริ่มคำนึงถึงความปลอดภัยของทรัพย์สินของตนและส่งออกเงินไปนอกประเทศ แสดงให้เห็นการข่มขู่ทางเศรษฐกิจที่เคร่งเครียด แต่ขณะที่คินยาต้องการการลงทุนเพื่อให้ประชาชนมีงานทำ

ความพยายามก้าวแรกของเคนยัตตาที่จะรวมกลุ่มที่แข่งขันกันก็ต้องล้มเหลวลงอย่างไรก็ตามใน ค.ศ. 1962 ที่มีการประชุมร่างรัฐธรรมนูญในลอนดอน และมีการยินยอมต่อลัทธิท้องถิ่นนิยมของ K.A.D.U. ทำให้เคนยัตตาสามารถดึง K.A.D.U. เข้ามาสู่การรวมตัวกัน การเลือกตั้งทั่วไปในเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 1963 K.A.N.U. ได้เสียงส่วนใหญ่ในสภานิติบัญญัติและเคนยัตตาได้เป็นนายกรัฐมนตรีคนแรก เขากระจายตำแหน่งรัฐมนตรีโดยมอบให้แก่ชนเผ่าต่าง ๆ ผู้ตั้งหลักแหล่งผิวขาวซึ่งครั้งหนึ่งเคยดูถูกคนผิวดำกลับโห่ร้องแสดงความยินดีที่คินยาได้รับเอกราชโดยสมบูรณ์ในปลายปีนั้น เคนยัตตาได้สร้างความสามัคคีแห่งชาติขึ้นท่ามกลางสถานการณ์ที่ยุ่งเหยิง เขาสร้างความประทับใจให้แก่ประชาชนอย่างมาก บุคลิกลักษณะที่มีอิทธิพลของเขาช่วยสนับสนุนให้ชาวคินยาเรียกหาเอกราชด้วยเสียงอันเดียวกันและสามารถตั้งรัฐบาลของชาวแอฟริกันขึ้นแทนที่รัฐบาลอาณานิคมของชาวยุโรป¹⁸

3. ยูกันดา

การเมืองในยูกันดา

สถานการณ์ในยูกันดามีความแตกต่างไปจากคินยาเพราะปัญหาสำคัญมิได้อยู่ที่ความมีอำนาจของผู้ตั้งหลักแหล่งผิวขาว ดินแดนบางส่วนของยูกันดาปกครองตัวเองมาตั้งแต่ ค.ศ. 1945 การที่ยูกันดาขาดกลุ่มผู้บริหารการปกครองชาวอังกฤษและนโยบายซึ่งดำเนินงานโดย เซอร์ ชาลส์ ดันดัส (Sir Charles Dundas) ซึ่งเป็นข้าหลวงประจำยูกันดา ระหว่างสงคราม ได้สนับสนุนให้อาณาจักรบูกันดา (Buganda) ซึ่งเป็นดินแดนหนึ่งใน

บุกกันดาอยู่ในฐานะพลอดภัยและมีอิทธิพลของตนเอง ดันดัส ใช้นโยบายการไม่แทรกแซง ทำให้อาณาจักรบุกกันดาถูกรุกรานโดย กาบากา (Kabaka) และ ลูกิโก (Lukiko) อาณาจักรอื่น ๆ เช่น โทโร (Toro) อังโกเล (Ankole) และ บันโยโร (Bunyoro) แม้จะมีอิสรระน้อยกว่า บุกกันดาแต่ก็กำลังก้าวไปอยู่ในลักษณะเดียวกับบุกกันดา หัวหน้าเผ่าซึ่งเป็นเจ้าของที่ดินและผู้มีอำนาจในบุกกันดามีการศึกษาดีและมีจิตใจทันสมัย เขาใช้ความสามารถอันนี้ในการปกครองบุกกันดา เขาพยายามป้องกันบุกกันดาจากการแทรกแซงจากภายนอกและรักษาความปลอดภัยทางเศรษฐกิจด้วย ภายหลังสงคราม ร้านค้าและกิจกรรมทางการค้าเริ่มปรากฏ และสมาคมที่ร่วมมือกันก็ได้รับการจัดตั้งอย่างดีไม่เฉพาะในบุกกันดาเท่านั้นแต่ตลอดทั่วทั้งประเทศบุกกันดา อย่างไรก็ตามขณะที่บุกกันดาอ้างถึงการจำกัดขอบเขตอำนาจและความทะเยอทะยานของตน เพื่อจะดำรงรักษาอิทธิพลของตนเองให้คงอยู่ต่อไปนั้น ปัญหาที่ทั้งประเทศต้องเผชิญก็คือการสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของชาติ ใน ค.ศ. 1940 และ 1950 ผู้แทนของบุกกันดาเรียกร้องให้มีสมาชิกชาวแอฟริกันในสหพันธ์รัฐแอฟริกาตะวันออก (East African Federation) ซึ่งถ้าเป็นเช่นนั้นบุกกันดาจะต้องตกอยู่ใต้อิทธิพลของผู้ตั้งหลักแหล่งผิวขาวในคินยาซึ่งมีจำนวนมาก ดังนั้นสิ่งที่ผู้นำบุกกันดาเน้นก็คือการรักษาอำนาจของตนไว้อย่างเข้มแข็งมากกว่าที่จะรวมตัวกันต่อสู้เพื่อเอกราช¹⁹

ความขัดแย้งระหว่างบุกกันดาและรัฐบาลอาณานิคม

นับจาก ค.ศ. 1945 เป็นต้นไป นโยบายของรัฐบาลอาณานิคมได้เปลี่ยนไป การยินยอมต่าง ๆ ยุติลงและเริ่มมีการแทรกแซงกิจการภายในของบุกกันดา รัฐบาลแนะนำนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมที่ทันสมัยเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ชาวบุกกันดาชั้นต่ำกว่าและพื้นที่ทางภาคเหนือซึ่งถูกละทิ้ง ด้วยเหตุนี้เองจึงเริ่มปรากฏผู้นำที่มีการศึกษาแบบใหม่ซึ่งสนใจในความคิดชาตินิยมมากกว่า บุกกันดาไม่พอใจการแทรกแซงของรัฐบาลอาณานิคม ความสัมพันธ์ระหว่างบุกกันดาและรัฐบาลอาณานิคมเสื่อมลงจนกระทั่ง ค.ศ. 1953 มีการแตกหักอย่างสมบูรณ์ ทั้งนี้เพราะรัฐมนตรีกระทรวงอาณานิคมอังกฤษได้แนะนำหลักการรวมกันเป็นสหพันธ์รัฐเหมือนกับโรดิเชียเหนือ โรดิเชียใต้ และไนยาซาแลนด์รวมตัวกัน ซึ่งถูกรอบครอบโดยผู้ตั้งหลักแหล่งผิวขาว หลักอันนี้อาจแผ่ขยายมาถึงดินแดนทางฝั่งตะวันออกของแอฟริกากลาง การแนะนำเช่นนี้ทำให้บุกกันดาปฏิบัติกริยาโต้ตอบพื้นที่ลูกิโกเรียกร้องว่าบุกกันดาจะต้องถูกเปลี่ยนมือจากกระทรวงอาณานิคมมาเป็นกระทรวง-การต่างประเทศซึ่งเป็นวิธีการรักษาฐานะที่เหมือนกับประเทศในตะวันออกกลางซึ่งมี

ความสัมพันธ์โดยทางสัญญากับรัฐบาลอังกฤษ การเรียกร้องได้รับการปฏิเสธรัฐบาลขับไล่ กาบากาหน่วยงานทั้งหมดในยูกันดาชุมนุมกันเพื่อป้องกันกาบากา ใน ค.ศ. 1955 รัฐบาล อาณานิคมต้องยอมและกาบากาได้รับการฟื้นฟู ความจงรักภักดีต่อกาบากาได้กลายเป็น กำลังทางการเมืองที่มีอำนาจมากที่สุดในบูกันดา ภายหลังจากนี้ความก้าวหน้าทางรัฐ- ธรรมนูญได้กลายเป็นอาวุธที่สำคัญของรัฐบาลอาณานิคม เพราะการเสนอรัฐบาลกลาง โดยชาวแอฟริกันจะเป็นการดึงดูดใจมากกว่าอธิปไตยของบูกันดา ในขณะที่เดียวกันผู้นำ บูกันดาขณะที่ยังขาดความก้าวหน้าของรัฐธรรมนูญที่ศูนย์กลางก็ทำการโจมตีชาวต่างชาติ มากขึ้นโดยเฉพาะอย่างยิ่งนักธุรกิจชาวเอเชีย

ยูกันดาก้าวไปสู่เอกราช

ได้เริ่มมีพรรคการเมืองปรากฏขึ้นในส่วนอื่น ๆ ของยูกันดา พรรคชาตินิยมชื่อ Uganda National Congress ตั้งขึ้นใน ค.ศ. 1952 ได้รับความสนับสนุนโดยชนชั้นต่ำกว่า ของสังคมกันดา พวกปัญญาชนหนุ่มและคนอื่น ๆ ที่ไม่พอใจกับระบบที่กำลังคงอยู่ อย่างไรก็ตามพรรค U.N.C. ก็อ่อนแอลงอย่างมากเมื่อเกิดวิกฤตกาบากา สูญเสียผู้สนับสนุน มากมาย ใน ค.ศ. 1956 พระนิคายคาธอลิกได้ก่อตั้งพรรค Democratic Party ซึ่งถูกกล่าวหา ว่ามีความคิดแบบลัทธิคอมมิวนิสต์ มีสมาชิกบางคนของ U.N.C. ได้ประโยชน์จากการ คงอยู่ขององค์การคาธอลิกภายในและห่างไกลอาณาจักรบูกันดา U.N.C. เริ่มได้รับความ สนับสนุนอีกโดยดึงสมาชิกจากภายนอกบูกันดาและใน ค.ศ. 1958 พรรคนี้ก็ได้มีลักษณะ เป็นกันดาทั้งหมด การตื่นตัวทางการเมืองกำลังเริ่มขึ้นทั่วไปในยูกันดา ประชาชนเริ่ม ตระหนักว่ารัฐบาลอาณานิคมเป็นสิ่งที่เชื่อถือไม่ได้ ใน ค.ศ. 1957 มีการเรียกร้องให้มีการเลือกตั้งทางตรงของสมาชิกสภานิติบัญญัติ รัฐบาลอาณานิคมยินยอมและใน ค.ศ. 1958 การเลือกตั้งครั้งแรกก็มีขึ้น

นอกเหนือจากการเลือกตั้งนี้แล้ว ก็มีองค์การใหม่อีกองค์การหนึ่งชื่อ Uganda People's Union ซึ่งมีนโยบายต่อต้านกันดา และต่อต้านรัฐบูกันดาที่เคยมีอำนาจและความ ไม่พอใจที่กันดาขาดความก้าวหน้าของรัฐธรรมนูญ รัฐบาลอาณานิคมตัดสินใจใช้ วิธีการใหม่เพื่อความก้าวหน้าทางการเมืองและได้ประกาศรัฐธรรมนูญใหม่ใน ค.ศ. 1960 หนทางสำหรับเอกราชก็มีพร้อมแล้วแต่ไม่ใช่วิธีที่ดีที่สุดสำหรับบูกันดา ลูกโลกตอบโต้การ ประกาศรัฐธรรมนูญของรัฐบาลโดยการประกาศเอกราชฝ่ายเดียวของบูกันดา และสั่งให้ ชาวกันดาทุกคนคว่ำบาตรการเลือกตั้ง อย่างไรก็ตาม ใน ค.ศ. 1961 ที่มีการเลือกตั้งนั้น พรรค Democratic Party ซึ่งนำโดย เบนดิก กิวานูกา (Benedict Kiwanuka) ชนะการเลือกตั้ง

มีชาวบุกันดาเพียง 30,000 คน จากทั้งหมด 1 ล้านคน ที่เข้าร่วมในการเลือกตั้ง ขณะเดียวกัน มิลตัน โอโบเต (Milton Obote) ก็กลายเป็นผู้นำในการจัดขบวนการของบุกันดา เขาเป็นผู้นำของกลุ่มผู้ไม่ใช่ชาวกันดาในพรรค Uganda National Congress แต่ก่อนที่จะมีการเลือกตั้งใน ค.ศ. 1961 เขาร่วมมือกับ Uganda People's Union เพื่อก่อตั้ง Uganda People's Congress ซึ่งมีสมาชิกและนโยบายต่อต้านกันดา สิ่งที่น่าสังเกตประการหนึ่งคือ นับจากการเลือกตั้ง ค.ศ. 1961 ได้มีพรรคการเมืองพรรคหนึ่งที่ไม่ได้รับความสนับสนุนในบุกันดาก็ร่วมมือกับองค์การทางการเมืองของบุกันดาที่ชื่อ Kabaka Yekka เพื่อต่อต้านโอโบเตและพรรค Democratic Party การร่วมมือกันเช่นนี้ทำให้รัฐบาลต้องยินยอมบางอย่างต่อบุกันดาในที่ประชุมรัฐธรรมนูญ ค.ศ. 1961 และเพื่อเป็นการตอบแทน บุกันดาจึงร่วมมือกับรัฐยูกันดา บุกันดาได้รับอธิปไตยมากกว่าท้องถิ่นอื่น ๆ ที่ปกครองตนเองและสมาชิกของสภานิติบัญญัติกลางก็จะได้รับการคัดเลือกโดยลูกโก ซึ่งมีใช้การเลือกตั้ง ผลของการเตรียมเหล่านี้ก็คือ นับจากการเลือกตั้ง ค.ศ. 1962 พรรค U.P.C. มีชัยชนะ การที่รัฐบาลเป็นมิตรกับ Kabaka Yekka จึงโจมตี Democratic Party ในการเลือกตั้ง และลูกโกได้เลือกสมาชิกสำหรับสภานิติบัญญัติกลางซึ่งสนับสนุนรัฐบาลของพรรค U.P.C. ยูกันดาจึงได้รับเอกราชในเดือนตุลาคม ค.ศ. 1962 และโอโบเตได้เป็นนายกรัฐมนตรี อย่างไรก็ตามความสัมพันธ์ระหว่างฝ่ายต่าง ๆ เช่น พวกที่มีใช้กันดา พรรค U.P.C. ซึ่งเป็นนักชาตินิยม และพรรคของผู้จงรักภักดีต่อบุกันดา มิใช่ว่าจะอยู่ในลักษณะราบรื่น จึงเป็นหน้าที่ของผู้ปกครองชาวแอฟริกันที่จะแก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยปราศจากการแทรกแซงของมหาอำนาจใด²⁰

4. แทนซาเนีย

แทนซาเนียเป็นประเทศในแอฟริกากลางอีกประเทศหนึ่งซึ่งอยู่ทางฝั่งตะวันออกของแอฟริกา เกิดจากการรวมตัวกันของ 2 ประเทศ คือ แทนกันยิกา และ แซนซิบาร์²¹

แทนกันยิกา เดิมเป็นอาณานิคมของเยอรมนีตั้งแต่ ค.ศ. 1891 แต่ภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 1 เมื่อเยอรมนีแพ้สงคราม ฝ่ายสัมพันธมิตรจึงยึดดินแดนในปกครองของเยอรมนีแทนกันยิกาจึงตกเป็นดินแดนในอาณัติของสันนิบาตชาติ และต่อมาเมื่อมีองค์การสหประชาชาติ แทนกันยิกาก็เป็นดินแดนในภาวะทรัสตีในความควบคุมขององค์การสหประชาชาติโดยให้อังกฤษเป็นผู้ปกครอง ใน ค.ศ. 1926 อังกฤษตั้งสภานิติบัญญัติ รวมสมาชิกที่เป็นข้าราชการและไม่เป็นข้าราชการซึ่งเป็นชาวยุโรปทั้งหมด ใน ค.ศ. 1948 มีการปรับปรุงสภานิติบัญญัติใหม่โดยมีสมาชิกทั้งหมด 11 คน เป็นชาวยุโรป 4 คน ชาวแอฟริกัน 4 คน และชาวเอเชีย 3 คน ต่อมาใน ค.ศ. 1955 ได้ขยายสมาชิกสภานิติบัญญัติ

โดยให้มีทั้งหมด 61 คน เป็นข้าราชการ 31 คน และไม่เป็นข้าราชการ 20 คน จำนวนสมาชิกในแต่ละกลุ่มเท่ากันหมด

หนทางสำหรับแทนกันยิกาไปสู่อิสรภาพนั้นราบรื่นกว่าประเทศอื่น ๆ ในแอฟริกา-กลาง ความยุ่งยากภายในเกิดขึ้นบ้างเล็กน้อย เพราะรัฐบาลอาณานิคมไม่ต้องการให้เกิดเหตุการณ์รุนแรงดังเช่นกบฏเมมาเมมาในคินยาหรือวิกฤตกาบาบาในยูกันดา รัฐบาลอาณานิคมจึงให้ความร่วมมือกับนักชาตินิยมและองค์การสหประชาชาติก็ย่ำถึงการรีบเร่งสร้างความก้าวหน้าทางการเมืองให้แทนกันยิกา ดังนั้นปัญหาสำคัญ 2 ประการ ที่เผชิญหน้ารัฐบาลอาณานิคมก็คือรัฐธรรมนูญของแทนกันยิกาควรเป็นแบบอังกฤษ หรือแบบแอฟริกา และควรให้เอกราชแก่แทนกันยิกาใน ค.ศ. 1960 หรือภายหลัง ค.ศ. 1970 อย่างไรก็ตาม แทนกันยิกาก็ได้เอกราชเร็ว ซึ่งทั้งหมดมีส่วนเกี่ยวข้องกับความพยายามของ จูเลียส ไนเยเรเร (Julius Nyerere) และพรรค TANKANYIKA African National Union ซึ่งได้รับการก่อตั้งขึ้นใน ค.ศ. 1954 โดยมีจุดประสงค์ในการสร้างความสามัคคีแห่งชาติและทำลายความรู้สึกแบ่งแยกตลอดจนมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ได้มาซึ่งเอกราช พรรคนี้ได้นำปัญหาความทุกข์ยากของประชาชนในท้องถิ่นขึ้นมาเพื่อต่อต้านรัฐบาลอาณานิคม ประชาชนสนับสนุนพรรค T.A.N.U. ว่าเป็นผู้คุ้มครองพวกเขาต่อต้านความไม่ยุติธรรม รัฐบาลมองการกระทำของพรรค T.A.N.U. ว่าเป็นการโฆษณาชวนเชื่อเพื่อลบล้างระบอบการปกครองและได้ทำลายสาขาของพรรคในพื้นที่หลายแห่ง ใน ค.ศ. 1956 สมาชิกที่ไม่ใช่ข้าราชการของสถานิติบัญญัติรวมตัวกันเพื่อก่อตั้งพรรคขึ้นแข่งขันกับ T.A.N.U. ชื่อ United Tankanyika Party จูเลียส ไนเยเรเร ซึ่งเป็นผู้นำพรรค T.A.N.U. ดำเนินนโยบายสายกลางและแสวงหาความสนับสนุนระหว่างชาติสำหรับลัทธิชาตินิยมของเขา พรรค T.A.N.U. มีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับสมาคมการค้าที่กำลังเติบโตอย่างรวดเร็วและใน ค.ศ. 1958 พรรคนี้มีสมาชิกถึง 250,000 คน รัฐบาลตระหนักดีถึงกำลังทางการเมืองของ จูเลียส ไนเยเรเร และยอมรับ จูเลียส ไนเยเรเร และ ราซิดี กาวาวา (Rashidi Kawawa) ซึ่งเป็นประธานของพรรค Tankanyikan Federation of Labour ให้เป็นสมาชิกของสถานิติบัญญัติ ครั้นแล้วรัฐบาลอาณานิคมจึงตัดสินใจให้มีการเลือกตั้งสมาชิกที่เป็นข้าราชการของสภา แต่กำหนดเงื่อนไขว่าผู้เลือกตั้งแต่ละคนจะเลือกสมาชิกได้ 1 คน สำหรับกลุ่มเชื้อชาติแต่ละกลุ่ม แรกทีเดียว จูเลียส ไนเยเรเร ชัดขวางต่อระบบหลายเชื้อชาติดังกล่าว แต่ในที่สุดก็นำพรรค T.A.N.U. เพื่อเตรียมการเลือกตั้ง

ผลของการเลือกตั้งเป็นชัยชนะของพรรค T.A.N.U. พรรคนี้มีสาขาเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ประชาชนตระหนกอย่างดีว่าพรรคนี้มีอำนาจอย่างแท้จริง ในอีก 2 ปีต่อมาที่มีการจลาจลบริเวณทางรถไฟและไร่นา ทำให้รัฐบาลเห็นความจำเป็นในการเจรจากับพรรค T.A.N.U. ได้มีการปรึกษากันระหว่างจูเลียส ไนเยเรเร และข้าหลวงเทิร์นบัลล์ (Turnbull) เกี่ยวกับความก้าวหน้าสำหรับอนาคต ใน ค.ศ. 1960 มีการเลือกตั้งใหม่สำหรับสภานิติบัญญัติซึ่งต้องเป็นชาวแอฟริกันส่วนใหญ่ และการเลือกตั้งครั้งนี้ก็ได้พิสูจน์ให้เห็นกำลังทางการเมืองอันเข้มแข็งของพรรค T.A.N.U. ในเดือนธันวาคม ค.ศ. 1961 แทนกันยิกา ก็ได้รับเอกราช

แทนกันยิกาได้รับเอกราชเร็ว แม้ประชาชนที่ได้รับการศึกษาจะมีไม่มากก็ตาม แต่ก็มิได้มีความตึงเครียดระหว่างชาวยุโรปผู้ตั้งหลักแหล่งและชาวพื้นเมืองอย่างรุนแรงเหมือนในคินียา แม้จะมีเผ่าถึง 127 เผ่าก็ตามแต่ก็ไม่มีเผ่าใดเผ่าหนึ่งพยายามมีอิทธิพลสูงสุดแต่เพียงผู้เดียว จะมีก็แต่เผ่าสวาฮีลี (Swahili) ซึ่งเป็นเผ่าที่ใหญ่ที่สุดเผ่าเดียว ฉะนั้นจึงไม่ยากนักที่จะสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันภายในประเทศ พรรค T.A.N.U. เป็นพรรคการเมืองสำคัญพรรคเดียวหลังได้เอกราชและได้รับความสนับสนุนจากกลุ่มต่าง ๆ ในแทนกันยิกา เช่น ผู้นำสมาคมแอฟริกันต่าง ๆ ชาวแอฟริกันที่ได้รับการศึกษา สมาคมการค้า หัวหน้าเผ่าต่าง ๆ ตลอดจนชาวยุโรปและชาวเอเชียในแทนกันยิกา

แซนชิบาร์ เป็นประเทศที่ได้รับอิทธิพลจากอาหรับมากที่สุดประเทศหนึ่งในแอฟริกากลางฝั่งตะวันออก ใน ค.ศ. 1956 ได้มีการร่างรัฐธรรมนูญใหม่สำหรับแซนชิบาร์ซึ่งกำหนดให้มีการเลือกตั้งสมาชิกชาวแอฟริกัน 6 คน ในสภานิติบัญญัติ พรรคการเมืองที่สำคัญคือ Zanzibar National Party ซึ่งมีหัวหน้ารุนแรงเติบโตขึ้นจากสมาคมอาหรับสมาคมหนึ่งโดยมีความสัมพันธ์กับนักชาตินิยมอียิปต์และจีนคอมมิวนิสต์ พรรคการเมืองอีกพรรคหนึ่งคือ Afro-Shirazi Party ผลของการเลือกตั้ง ค.ศ. 1957 ชัยชนะเป็นของพรรค A.S.P. ใน ค.ศ. 1961 มีการเลือกตั้งครั้งต่อไปเพื่อเลือกสมาชิกสภานิติบัญญัติ อย่างไรก็ตามการเลือกตั้งครั้งนี้มีการแข่งขันกันจนเกิดการจลาจลนองเลือดเพราะปัญหาความรุนแรงเรื่องเชื้อชาติ จึงได้มีการจัดตั้งรัฐบาลร่วมกันระหว่าง Z.N.P. และ A.S.P. ใน ค.ศ. 1963 ได้มีการเลือกตั้งครั้งต่อไป ซึ่งเป็นการเลือกตั้งเพื่อวางหนทางเอกราชให้แก่แซนชิบาร์ ผลของการเลือกตั้งเป็นการรวมตัวกันระหว่างพรรคทั้ง 2 เพื่อก่อตั้งรัฐบาลแซนชิบาร์ที่เป็นเอกราชในเดือนธันวาคม ค.ศ. 1963 โดยมีผู้นำคือ มุฮัมหมัด ชามเต (Muhammad Shamte) เป็นนายกรัฐมนตรีแต่แซนชิบาร์ต้องอยู่ภายใต้การปกครองของพวกอาหรับจึงสร้างความ

ไม่พอใจให้แก่ชาวแอฟริกัน ดังนั้นในเดือนมกราคม ค.ศ. 1964 ตำรวจใหญ่ นำโดย จอห์น โอเคลโล (John Okello) ผู้ซึ่งเคยร่วมในขบวนการเมามา ได้จับไล่สุดต่าน มุฮัมหมัด ชามเด และประกาศให้แซนชิบาร์เป็นสาธารณรัฐ โดยมีผู้นำ A.S.P. เป็นประธานาธิบดีและผู้นำคนก่อนของ Z.N.P. เป็นรัฐมนตรีต่างประเทศ อย่างไรก็ตามภายหลังจากนั้นก็ไม่มี ความสงบเกิดขึ้นภายในประเทศ พื้นที่ส่วนใหญ่เกิดการจลาจล รัฐบาลเข้าควบคุมธุรกิจใหญ่ ๆ รัฐบาลใหม่แสวงหาความสนับสนุนจากยุโรปตะวันออก รัสเซีย และจีน จูเลียส ไนเยเรเร ผู้นำแทนกันยิกาตระหนักดีถึงอันตรายที่จะเกิดจากการปฏิวัติแซนชิบาร์ จึงทำการปฏิวัติล้มรัฐบาลของแซนชิบาร์และประกาศรวมแซนชิบาร์เข้ากับแทนกันยิกาโดยได้ชื่อใหม่ว่า แทนชานีเย ภายใต้อำนาจปกครองของ จูเลียส ไนเยเรเร

จูเลียส ไนเยเรเร เป็นผู้นำที่มีความเข้มแข็งมีลักษณะเด็ดขาด ยึดมั่นในหลักปรัชญา ที่ค่อนข้างเอียงซ้ายเล็กน้อย เขาได้รับการศึกษาในยูกันดา ต่อมาเป็นครูและไปศึกษาต่อที่ อังกฤษ เขามีความคิดว่าปัญหาของแทนชานีเยเกิดจากความยากจน เขาจึงเน้นถึงความเท่าเทียมกันในเศรษฐกิจของประเทศ ต้องการให้ประชาชนทุกคนมีรายได้เท่าเทียมกัน เช่น เขาได้ตัดเงินเดือนของผู้นำทางการเมืองเพื่อให้เงินเดือนของข้าราชการชั้นสูงและ ชั้นต่ำไม่ห่างไกลกันมากนัก²² นโยบายในการปกครองของจูเลียส ไนเยเรเร นับว่าประสบความสำเร็จไม่น้อยทีเดียว

5. คองโก (อาณานิคมเก่าของเบลเยียม ปัจจุบันคือสาธารณรัฐชาอัวร์)

ความยุ่งยากทางการเมืองในคองโก

คองโกเป็นประเทศในแอฟริกากลางที่ได้รับเอกราชเร็วที่สุด ทั้ง ๆ ที่ประเทศ ประสบปัญหาต่าง ๆ มากมายขณะที่ยังไม่ได้เอกราช ในตอนกลางปี 1950 รัฐบาลเบลเยียม ยังคงปกครองอาณานิคมอย่างเข้มงวดและใช้วิธีการควบคุมที่รุนแรง ขณะเดียวกันก็ยืนยัน ถึงความพยายามที่จะปรับปรุงสภาพทางสังคมและยกฐานะชาวแอฟริกันให้ดีขึ้น ใน ค.ศ. 1954 รัฐมนตรีอาณานิคมเบลเยียมได้สั่งให้ตั้งโรงเรียนรัฐบาลขึ้นในคองโกเพื่อทำลายการผูกขาดด้านการศึกษาของพวกมิชชันนารี ได้มีความเป็นศัตรูกันระหว่างเฟลมมิงส์ (Flemings) ซึ่งเป็นฝ่ายพระ และวอลลูนส์ (Wallons) ซึ่งเป็นศัตรูกับฝ่ายพระ แต่ละฝ่ายพยายามแสวงหา ความสนับสนุนจากชาวคองโกเพื่อขอความร่วมมือจากความขัดแย้งดังกล่าวทำให้ชาว คองโกได้รับความสนับสนุนในด้านต่าง ๆ เช่น ในการพูด การพัฒนาการศึกษาระดับสูงกว่า ซึ่งมีความล้าหลังประเทศแอฟริกาอื่น ๆ ทางฝ่ายพวกคาทอลิกซึ่งสนับสนุนการปกครอง อาณานิคมมาเป็นเวลานานก็เริ่มพูดถึงการปฏิรูปการปกครอง อย่างไรก็ตามนับจาก ค.ศ.

1957 เป็นต้นไป ความตกด่ำทางด้านเศรษฐกิจก่อให้เกิดการว่างงานและความไม่พอใจในหมู่ชาวคองโกได้ทำให้รัฐบาลอาณานิคมอ่อนแอลง

คองโกก้าวไปสู่เอกราช

ใน ค.ศ. 1956 หนังสือพิมพ์กิงซาซาฉบับหนึ่งชื่อ “Conscience Africaine” ซึ่งเป็นตัวแทนความคิดของกลุ่มคนผู้มีการศึกษาที่กำลังแผ่ขยายไปอย่างรวดเร็ว ได้ผลิตบทความที่เป็นการเรียกร้องเอกราชให้แก่รัฐบาลแอฟริกัน นอกจากนั้นองค์การอาบาโก (Abako) ได้เรียกร้องเอกราชให้แก่คองโกในลักษณะที่รุนแรง มีองค์การทางวัฒนธรรมอีกหลายองค์การที่เรียกร้องเพื่อให้ตนเป็นตัวแทนป้องกันผลประโยชน์ของชนเผ่าต่าง ๆ อาบาโกเป็นตัวแทนประชาชนบาคองโก (Bakongo) ทางภาคใต้ของคองโก เดิมทีเดียวองค์การอาบาโกมีจุดมุ่งหมายในการพัฒนาภาษาและวัฒนธรรมกิกองโก (Kikongo) แต่การแสดงออกขององค์การนี้ใน ค.ศ. 1956 ได้แสดงลักษณะความเป็นผู้นำของขบวนการชาตินิยม ใน ค.ศ. 1957 รัฐบาลเบลเยียมได้ปฏิรูปการปกครองในระดับท้องถิ่น ได้จัดตั้งรัฐบาลที่ปกครองตัวเองในกิงซาซาและจาดอทวิลส์ในกิงซาซาพรรคอาบาโงมีชัยชนะในการเลือกตั้ง ผู้นำของพรรคคือ โจเซฟ คาซาวูบู (Joseph Kasavubu) ได้กลายเป็นนายกรัฐมนตรีแห่งกิงซาซาในเดือนเมษายน ค.ศ. 1958 คาซาวูบูได้กล่าวคำปราศรัยว่าประชาธิปไตยของคองโกจะไม่สมบูรณ์จนกว่าคองโกจะได้รับเอกราช คำพูดของเขาสร้างความประทับใจให้แก่ประชาชนจำนวนมาก ประชาชนเริ่มถกเถียงปัญหาด้านการเมืองขณะที่การเลือกตั้งครั้งต่อไปจะมีขึ้นในเมืองใหญ่อื่น ๆ อีกระหว่าง ค.ศ. 1958 การถกเถียงปัญหาด้านการเมืองของประชาชนมีความเข้มแข็งมากขึ้นเมื่อพรรคที่กำลังปฏิบัติงานของรัฐบาลถูกส่งไปเบลเยียมเพื่อแสดงให้เห็นความคิดของประชาชนเกี่ยวกับความก้าวหน้าทางการเมือง นอกจากนั้นยังมีชาวคองโกอีกไม่น้อยที่ได้เป็นตัวแทนของประเทศในงาน Brussels Exhibition ใน ค.ศ. 1958 ที่ซึ่งพวกเขาสามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและได้รู้ถึงความคิดเห็นเกี่ยวกับชาตินิยมทุกชนิด ภายหลัง ค.ศ. 1958 ได้เกิดความรุนแรงทางการเมืองในทุกระดับสังคมของคองโกระยะหัวเลี้ยวหัวต่อในการพัฒนาการเมืองคองโกอยู่ระหว่างวันที่ 4 – 6 มกราคม ค.ศ. 1959 ในวันที่ 4 เกิดการจลาจลในเมืองกิงซาซา เป็นการกระทำของพวกอาบาโกที่ก่อความไม่สงบเป็นเวลา 2 วัน ร้านค้าของชาวยุโรปถูกทำลายและถูกเผา ประชาชนมากกว่า 40 คน ถูกฆ่าตาย รัฐบาลอาณานิคมเผชิญกับปัญหาสำคัญ 2 ประการ คือการปราบปรามการจลาจลให้ราบคาบหรือการยอมให้อำนาจทางการเมือง รัฐบาลเลือกอันหลัง ดังนั้นในวันที่ 13 มกราคม รัฐบาลจึงประกาศว่าคองโกกำลังก้าวไปสู่เอกราชแล้ว ขณะเดียวกัน

ผู้นำชาตินิยมก็เรียกร้องวันได้รับเอกราชให้เร็วที่สุดในเดือนเมษายน ค.ศ. 1959 พรรคการเมืองที่สำคัญชื่อ Movement National Congolais ภายใต้การนำของแพทริซ ลูมูบา (Patrice Lumumba) ได้เรียกร้องให้คองโกได้รับเอกราชใน ค.ศ. 1961 แต่พรรคอาบาโกขอให้ได้รับเอกราชในเดือนมีนาคม ค.ศ. 1960 ภายหลังจากนั้นได้เกิดเหตุการณ์วุ่นวายขึ้นทั่วไปทั้งประเทศ รัฐบาลเริ่มสูญเสียอำนาจในชนบท โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริเวณกินชาซา-มาตาดี้ ซึ่งเป็นบริเวณที่ระบบการขนส่งมาบรรจบกัน ชาวไร่เริ่มจ่ายภาษีให้แก่พรรคต่าง ๆ แทนการจ่ายให้รัฐบาล และในเดือนมกราคม ค.ศ. 1960 มีการประชุมโต๊ะกลม รัฐบาลต้องเผชิญกับพรรคการเมืองที่รวมตัวกัน ดังนั้นรัฐบาลเบลเยียมจึงประกาศวันเอกราชของคองโก คือวันที่ 30 มิถุนายน ค.ศ. 1960 ภายหลังจากการเลือกตั้งเพื่อตั้งสภาแห่งชาติในเดือนพฤษภาคม และนับจากนั้นเป็นต้นไปรัฐบาลเบลเยียมก็สูญหายไปจากสายตาของชาวคองโก²³

การก่อตั้งรัฐบาล

มีสิ่งที่น่าสนใจประการหนึ่งเกี่ยวกับความแตกต่างในเรื่องความคิดเห็นของผู้นำชาตินิยมที่จะก่อตั้งรัฐธรรมนูญใหม่ พรรค Movement National Congolais ภายใต้การนำของลูมูบา ต้องการให้ประเทศเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันเพราะพรรคนี้ได้รับความสนับสนุนจากชนเผ่าเล็ก ๆ ในศูนย์กลางของประเทศผู้จะได้รับประโยชน์จากความสามัคคีกันภายในประเทศ ชนเผ่าเหล่านี้ไม่มีทรัพยากรทางเศรษฐกิจที่สำคัญ และได้รับความเดือดร้อนมากจากการปลุกฝ้ายที่เป็นวิธีการบังคับในสมัยเป็นอาณานิคม และด้วยเหตุนี้เองจึงมีแนวโน้มที่จะมีความคิดทางสังคมและการเมืองที่ค่อนข้างรุนแรง ในทางตรงกันข้ามจังหวัดคัตังกา (Katanga) มีความร่ำรวยทางเศรษฐกิจ แต่ถึงแม้ว่าคนทำงานเหมืองจะพอใจในมาตรฐานการครองชีพที่สูง แต่ประชาชนของคัตังการู้สึกว่าพวกตนไม่ได้รับผลประโยชน์พอเพียงจากความร่ำรวยที่มีรอบตัวพวกเขา ประชาชนส่วนใหญ่ในเมืองคัตังกาเป็นชนเผ่าบาลูบา (Balubas) ซึ่งมีความแตกต่างไปจากประชาชนของจังหวัดกาไซ พวกเขาบาลูบาเป็นพวกที่ควบคุมการเลือกตั้ง ค.ศ. 1958 ได้รวมตัวกันตั้งพรรคโคนากัท (Conakat Party) เพื่อผลักดันชาวกาไซออกจากเมือง ในเวลาเดียวกันผู้ตั้งหลักแหล่งชาวยุโรปในแคว้นคัตังกาซึ่งเป็นศัตรูกับรัฐบาลกินชาซา ก็ได้สร้างความสัมพันธ์กับพรรคโคนากัท โดยมีความหวังว่าพวกเขาจะประสบความสำเร็จในการแบ่งแยกคัตังกาออกจากคองโก ซึ่งถ้าเป็นเช่นนั้นก็หมายความว่าพวกเขาจะสามารถรักษาฐานะที่มีเกียรติและอำนาจตลอดจนความสูงส่งของพวกตนภายใต้อิทธิพลของชาวยุโรปเหล่านี้ พรรคโคนากัทเริ่มเรียกร้องรัฐธรรมนูญ

สหพันธรัฐโดยให้อธิปไตยแก่คองโก พรรคอาบาโกจึงยื่นอยู่ที่ท่ามกลางพรรค M.N.C. และคองโกท อบาโกเป็นองค์การของประชาชนชาวบาคองโกและต้องการอธิปไตยระดับท้องถิ่นเพื่อสามารถพัฒนาวัฒนธรรมคองโกโดยเฉพาะอย่างยิ่งกับประชาชนคองโกตรงพรหมแดน ใน ค.ศ. 1959 ที่มีการถกเถียงกันเรื่องลักษณะของรัฐบาลที่จะเป็นแบบอันหนึ่งอันเดียวกันหรือสหพันธรัฐ และการถกเถียงกันเรื่องนี้ก็ได้กลายเป็นปัญหาสำคัญของการประชุม ค.ศ. 1960 อย่างไรก็ตามก็ไม่มี การตัดสินใจที่กระจ่างชัดใด ๆ เกิดขึ้น และเรื่องนี้ก็ถูกทิ้งไว้ให้รัฐบาลภายหลังได้รับเอกราชเป็นผู้ตัดสินใจขั้นสุดท้ายในการเลือกตั้งเดือนพฤษภาคมก่อนได้เอกราช ไม่มีพรรคใดได้เสียงเด็ดขาด พรรคของลูมบาได้ที่นั่งมากที่สุด คือ 33 ที่นั่ง จากทั้งหมด 137 ได้มีการรวมตัวกันระหว่าง M.N.C. อบาโก และ Parti Solidaire Africaine ตลอดจนกลุ่มเล็ก ๆ อื่น ๆ ลูมบาได้เป็นนายกรัฐมนตรี และคาซาวูผู้นำพรรคอาบาโกได้เป็นประธานาธิบดี

วิกฤตการณ์ทางการเมืองของคองโกหลังได้รับเอกราช

การได้เอกราชของคองโกนี้จะเห็นว่าเป็นไปอย่างรวดเร็ว ลักษณะการเรียกร้องก็มีได้เป็นไปตามขั้นตอน แต่หลังจากได้เอกราชแล้ว จะได้เห็นถึงความวุ่นวายต่าง ๆ มากมาย ทั้งนี้เพราะคองโกยังไม่พร้อมที่จะได้รับเอกราช

แรงผลักดันที่ทำให้ผู้นำคองโกหลายคนต้องการได้รับเอกราชมาจากทั้งภายนอกประเทศและจากภายใน แรงผลักดันจากภายในก็เริ่มจากมีนักปราชญ์ชาวเบลเยียมผู้หนึ่งชื่อ แวน บิลเซน (Van Bilsen) ผู้ซึ่งเดินทางมาอยู่ในคองโกเป็นเวลานาน และสนับสนุนให้ผู้นำแอฟริกันเรียกร้องเอกราช เขาใช้เวลาจนถึง 30 ปี ในการเตรียมแผนการเรียกร้องเอกราชให้คองโก และนอกจากนั้นแรงกระตุ้นจากพรรคการเมืองต่าง ๆ ก็เป็นแรงผลักดันจากภายใน แรงผลักดันจากภายนอกก็ได้แก่ประธานาธิบดีเดอโกลแห่งฝรั่งเศส ได้จัดตั้งเฟรนช์คอมมิวนิตีขึ้นเมื่อ ค.ศ. 1958 โดยมีหลักว่าประเทศอาณานิคมของฝรั่งเศสประเทศใดก็ตามที่ไม่ต้องการจะรวมอยู่ในเฟรนช์คอมมิวนิตีก็จะให้เอกราชทันที แต่จะไม่ช่วยเหลืออะไรเลยถ้ารวมในเฟรนช์คอมมิวนิตีก่อนก็จะค่อย ๆ ให้เอกราชและจะช่วยเหลือ สิ่งนี้ทำให้คองโกต้องการได้เอกราชบ้าง

อย่างไรก็ตาม การได้เอกราชของคองโกนี้ถ้ามองจากสายตาบุคคลภายนอก จะเห็นว่าเป็นสิ่งที่ไม่ยั่งยืนนัก แม้แต่นักศึกษาชาวแอฟริกันหลายคนก็เห็นว่า การตัดสินใจให้เอกราชแก่คองโกไม่เป็นที่ฉลาด ทั้งนี้เพราะประชาชนชาวคองโกยังไม่มีความสามารถในการปกครองตนเอง จะเห็นได้จากนโยบายไม่ยอมให้การศึกษาระดับสูง ๆ ฉะนั้นเมื่อได้เอกราช

คองโกก็ขาดผู้นำที่มีความสามารถในอันที่จะนำประเทศไปสู่ความสงบเรียบร้อยได้ เมื่อคองโกเป็นเอกราชจะมีความวุ่นวายเกิดขึ้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ประเทศประสบกับปัญหารุนแรงต่าง ๆ นับตั้งแต่การก่อกบฏ สงครามระหว่างผิว การฆาตกรรมทางการเมือง สงครามกลางเมือง เพราะรัฐบาลไม่มีประสิทธิภาพพอที่จะแก้ไขปัญหาของประเทศได้ แสดงให้เห็นว่าขณะที่คองโกตกอยู่ภายใต้การปกครองของเบลเยียม เบลเยียมมิได้ปรับปรุงประเทศนี้อย่างจริงจัง มีแต่จะกอบโกยผลประโยชน์อย่างเดียว เมื่อให้อเอกราชก็ถอนตนออกจากคองโก มีบุคคลเพียงไม่กี่คนที่สามารถบริหารกิจการของประเทศได้ ประเทศจึงประสบปัญหารุนแรงต่าง ๆ ดังกล่าว

เมื่อคองโกเป็นเอกราชก็มีการปกครองแบบมีรัฐสภา (parliamentary system) แต่ประวัติศาสตร์การเมืองของคองโกนับแต่ได้อเอกราชนั้นซับซ้อนมาก มีชาวคองโกจำนวนน้อยที่มีการศึกษาเพียงพอที่จะเข้าร่วมงานของรัฐบาล นอกจากนั้น ไม่มีชาวคองโกคนใดที่ได้รับการศึกษาให้เป็นแพทย์ วิศวกร นักวิทยาศาสตร์ หรือนักเศรษฐศาสตร์ ที่จะทำประโยชน์ให้ประเทศชาติ ระบบการเงินก็ยุ่งเหยิงเนื่องจากทองคำสำรองของคองโกถูกส่งไปให้เบลเยียมหมด ชาวยุโรปหลายคนก็พากันถอนทุนของตนออกไปจากคองโก

อำนาจบังคับบัญชาภายในคองโกล้มเหลวลงภายใน 6 วันหลังจากได้อเอกราช มีการขัดแย้งกันเรื่องอำนาจระหว่างผู้นำคองโก ทำให้ประเทศไปสู่ระบบอนาธิปไตย (anarchy) เช่น การขัดแย้งระหว่างนายกรัฐมนตรีกับประธานาธิบดีลูมูмбаเป็นผู้นำที่กล้าหาญก็จริง แต่ชาวเบลเยียมและชาวยุโรปอื่น ๆ ไม่ไว้ใจเขาเพราะเป็นคนมีอารมณ์ไม่มั่นคง ขาดประสบการณ์ และที่สำคัญคือรับความช่วยเหลือจากสหภาพโซเวียต ก็คล้ายกับว่าเขาเป็นตัวแทนของคอมมิวนิสต์ในคองโก

ผู้นำทางการเมืองในระยะที่ได้เอกราชที่สำคัญ 2 คน คือ นายคาซาวูบุ และ นายลูมูмба นายคาซาวูบุ ได้รับการศึกษาชั้นมัธยมจากโรงเรียนมิชชันนารีของพวกคาทอลิก ในปี ค.ศ. 1955 ได้ตั้งขบวนการ ABAKO ตอนเริ่มต้นของขบวนการถือว่าเป็นกลุ่มทางวัฒนธรรมหรือขบวนการทางวัฒนธรรมเท่านั้น ต่อมาจึงกลายเป็นขบวนการทางการเมือง อันดับแรกของคองโก คาซาวูบุเดิมทำหน้าที่เป็นเสมียนในกระทรวงการคลัง แสดงว่าเบลเยียมมิได้พยายามให้ชาวคองโกได้รับการศึกษาสูงเลย จะเห็นว่าผู้นำของประเทศแอฟริกาอื่น ๆ มักสำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยและมีประสบการณ์ในการบริหารประเทศ แต่ผู้นำคองโกได้รับการศึกษาเพียงชั้นมัธยมศึกษาเท่านั้น ส่วนนายลูมูмбаเดิมเป็นนักเดินตลาดขายเบียร์ที่เมืองสแตนเลย์วิลล์ แต่เป็นคนมีความสามารถในการพูดโน้มนำ

นำจิตใจคน มีนิสัยมุทะลุทำจริงจัง สามารถดึงดูจิตใจชาวคองโกไว้มาก ได้เข้าร่วมใน MNC (Movement National Congolais) เป็นขบวนการทางวัฒนธรรม ต่อมาจึงกลายเป็น ขบวนการทางการเมืองอีกขบวนการหนึ่ง

ในราวต้นปี ค.ศ. 1959 ขบวนการ ABAKO ได้เดินขบวนเรียกร้องเอกราชจนก่อให้เกิดจลาจลที่เมืองลีโอโปลิวิลล์ และเมื่อประเทศต่าง ๆ ในแอฟริกาเริ่มได้เอกราชมากขึ้น ผู้นำคองโกก็พยายามบีบบังคับให้เบลเยียมให้อเอกราชแก่ตน ซึ่งเบลเยียมก็ยินยอมให้มีการเจรจาให้อเอกราชในราวต้นปี 1960 ในการเจรจันี่ประชุมกำหนดวันประกาศเอกราชของคองโกในวันที่ 30 มิถุนายน 1960 โดยมีข้อแม้ว่าจะต้องให้มีการเลือกตั้งรัฐสภาให้เรียบร้อยก่อนได้อเอกราช ในการเลือกตั้งครั้งนี้ผลปรากฏว่าพรรคของนายลูมูмбаเป็นพรรคที่ได้คะแนนเสียงมากที่สุด

เมื่อลูมูмбаได้เป็นนายกรัฐมนตรีของคองโก เขาเป็นผู้ทำลายความหวังของเบลเยียมลงโดยสิ้นเชิงไม่ต้องการที่จะร่วมมือกับเบลเยียมอีกต่อไป ในวันประกาศอิสรภาพความสัมพันธ์ระหว่างทั้ง 2 ประเทศขาดลง เบลเยียมนั้นหวังว่าเมื่อคองโกได้อเอกราชก็ยังคงจะให้ความช่วยเหลือ แต่คองโกไม่ต้องการความช่วยเหลืออีกต่อไป นายลูมูมบาบอกว่า ชาวคองโกล้มไม่ได้ที่ตนของตนต้องถูกยิง ถูกแขวนคอ ถึงแม้ว่าคองโกและเบลเยียมจะได้มีการประกาศอิสรภาพของคองโกร่วมกัน ก็ไม่มีชาวคองโกคนใดที่จะล้มว่าเอกราชนี้ได้มา โดยการต่อสู้ดิ้นรน ชาวคองโกมีประสบการณ์ที่เต็มไปด้วยการถูกดูถูกเหยียดเย้ย และเป็น ที่ทราบกันดีว่ากฎหมายที่ใช้กับชนผิวขาวและกฎหมายที่ใช้กับชนผิวดำนั้นไม่เหมือนกัน นับเป็นคำกล่าวที่รุนแรง ทำให้ชาวคองโกเกิดความรู้สึกเกลียดชังและต่อต้านเบลเยียมมากขึ้น

ในระยะเวลา 4 วันหลังจากที่คองโกได้อเอกราช ได้เกิดมีกบฏของทหารคองโกเพื่อต่อต้านทหารเบลเยียม โดยเฉพาะทหารคองโกที่เมืองลีโอโปลิวิลล์ทำการกักขังทหารเบลเยียม ทำการฆ่าและข่มขืนผู้หญิงทั้งผิวขาวและดำ จนเกิดจลาจลขึ้นทั่วทั้งคองโก ทำให้ชาวยุโรปต่างพากันอพยพหนีออกจากคองโกมากขึ้น จนเบลเยียมต้องส่งกองทหารเข้าแทรกแซงเพื่อช่วยเหลือชีวิตมนุษย์ ยังมีผลทำให้ความร่วมมือระหว่างเบลเยียมและคองโกหมดสิ้นไปโดยสิ้นเชิง เมื่อเหตุการณ์เช่นนี้เกิดขึ้นแสดงว่ารัฐบาลของลูมูмбаไม่มีประสิทธิภาพและไม่สามารถแก้ไขอะไรได้ ลูมูมบาจึงได้ขอร้องไปยังองค์การสหประชาชาติให้ช่วยเหลือ โดยเรียกร้องผ่านคณะมนตรีความมั่นคง คณะมนตรีความมั่นคงได้สั่งการให้เลขาธิการองค์การสหประชาชาติ คือ นายดัก ฮัมเมอร์โซลด์ (Dag Hammarskjold) ทำการ

ช่วยเหลือคองโก โดยส่งทหารสหประชาชาติไปช่วย เมื่อทหารสหประชาชาติไปช่วย ทหารของเบลเยียมก็เริ่มถอนตัวออกมา ยกเว้นในแคว้นคาคังกาซึ่งทหารเบลเยียมไม่ยอม ถอยกลับ โดยอ้างว่าจำเป็นต้องอยู่ตามคำขอร้องของนายชอมเบ้ผู้นำในคาคังกา อย่างไรก็ตาม การที่สหประชาชาติเข้าช่วยครั้งนี้ก็ทำให้การจลาจลในคองโกสงบลงชั่วคราวระยะเวลาหนึ่ง

การแยกตัวของแคว้นคาคังกา

คาคังกาเป็นแคว้นหนึ่งในคองโกมีทรัพยากรธรรมชาติมาก อุดมสมบูรณ์ไปด้วย แร่ทองแดง เป็นแหล่งที่ผลิตทองแดงได้มากประเทศหนึ่งในโลก รายได้ส่วนใหญ่ของ คองโกได้มาจากแคว้นนี้ กล่าวกันว่าถ้าปราศจากแคว้นนี้แล้วคองโกอาจไม่สามารถปฏิบัติ งานได้ อย่างไรก็ตามแม้เมื่อคองโกได้รับเอกราชแล้วอิทธิพลของเบลเยียมยังคงอยู่ใน คาคังกา ทั้งนี้เพราะก่อนได้เอกราชคาคังกาอยู่ภายใต้การควบคุมของบริษัททำเหมืองของ เบลเยียม คือ Union Miniere du Haut Katange ทำการขุดแร่ทองแดงในแคว้นนี้ซึ่งผลิตได้ เป็นอันดับ 5 ของโลก รองจากอเมริกา ชิลี แชนเบย์ และคานาดา นอกจากนั้นยังสามารถ ผลิตแร่โคบอลต์ได้มากอีกด้วย บริษัทนี้จึงมีผลประโยชน์ไม่แต่เฉพาะทองแดง แต่ยังได้ ผลประโยชน์ด้านอื่น ๆ อีกด้วย ฉะนั้น แม้เมื่อคองโกได้เอกราชแล้วบริษัทนี้ก็ยังคงมี อิทธิพลอยู่มาก โดยมีนายชอมเบ้ผู้นำคาคังกาเป็นเพียงหุ่นเชิดของบริษัทเท่านั้น

ชอมเบ้เป็นผู้นำในคาคังกา ผู้ตั้งพรรคการเมือง The Confederation des Associations du Katanga (CONAKAT) เขาได้รับความสนับสนุนจากพวกนายทุนและชาวยุโรปที่เข้ามา ทำการหากินในคาคังกาตลอดจนรัฐบาลเบลเยียม

ภายใต้การสนับสนุนของบริษัทชอมเบ้พยายามที่จะแยกแคว้นอันร่ำรวยนี้ออกจาก คองโก และในปีเดียวกันที่ได้เอกราชนี้ (ค.ศ. 1960) เขาก็ประกาศให้คาคังกาเป็นเอกราช ไม่ขึ้นกับคองโกและตัวเขาก็ดำรงตำแหน่งผู้นำของคาคังกา

การแยกตัวของแคว้นคาคังกา นอกจากสาเหตุสำคัญจะเนื่องมาจากอิทธิพลของ บริษัทเหมืองแร่แล้ว มีผู้สังเกตการณ์เชื่อว่าการขัดแย้งระหว่างเผ่าพันธุ์ เช่น ระหว่าง เผ่าลุนดา (Lundas) ในคาคังกาและเผ่าบาลูบา (Baluba) เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้คาคังกา แยกตัวออกจากคองโกเพื่อต้องการให้เผ่าลุนดามีอิทธิพลในคาคังกามากที่สุดเผ่าเดียว นอกจากนั้นบางคนยังให้เหตุผลว่าอาจเป็นเพราะความวุ่นวายทั่วไปในคองโกขณะนั้น นำมาซึ่งการแยกตัวของคาคังกาก็เป็นได้ นอกจากการแยกตัวของคาคังกาแล้วยังมีอีก แคว้นหนึ่งที่แยกตัวออกจากคองโกแต่สำคัญน้อยกว่ากรณีคาคังกา นั่นคือ การแยกตัว ของจังหวัดกาไซตอนใต้เป็นแคว้นของชนเผ่ากาไซ เมื่อแยกออกแล้วได้ชื่อใหม่ว่า (Mining

State) มีผู้นำคือ อัลเบิร์ต คาลอนจิ (Albert Kalonji) เมื่อได้เอกราชก็ตั้งตนเป็นกษัตริย์ รัฐนี้เป็นรัฐที่มั่งคั่งไปด้วยเพชร 9 ใน 10 ของเพชรในคองโกมาจากดินแดนแถบนี้ แต่การแยกตัวของดินแดนนี้ต้องสิ้นสุดลงเมื่อนายคาลอนจิ เดินทางไปเมืองลีโอโปลด์วิลล์ และถูกจับตัวในปีเดียวกันนี้

การที่ซอมเบ้ประกาศแยกคองโกออกจากคองโก ทำให้รัฐบาลคองโกเดือดร้อนมาก ทั้งนี้เพราะคองโกเป็นหัวใจสำคัญของคองโก รัฐบาลกลางก็พยายามที่จะรวมให้คองโกกลับคืนมาอย่างเดิม ทำให้เกิดการจลาจลบ่อยครั้ง แต่นายซอมเบ้ก็ต่อต้านอย่างเข้มแข็งและทำการแข็งเมืองตลอดมา

การจลาจลครั้งนี้ ลูมูบาได้ขอร้องให้สหประชาชาติเข้าช่วยรักษาความสงบ นำเอากำลังอาวุธมาจากรัฐเล็ก ๆ ในแอฟริกา เอเชีย และยุโรป ทำการตรวจตราควบคุมเมืองต่าง ๆ และระงับการจลาจลซึ่งแผ่ขยายไปทั่วประเทศ อย่างไรก็ตาม งานใหญ่ในครั้งนั้นก็คือความพยายามที่จะทำให้คืนดีกันระหว่างลีโอโปลด์วิลล์และรัฐเล็ก ๆ อื่น ๆ ที่พยายามจะแยกตัว องค์การสหประชาชาติต้องต่อสู้ทางการทูตกับสหภาพโซเวียตที่เข้ามาแทรกแซงภายในคองโก การเสื่อมลงของอำนาจในคองโกสร้างความไม่มีอำนาจทางด้านการเมือง ซึ่งทำให้สหภาพโซเวียตอาจถือโอกาสเข้าแทรกแซงมากขึ้น

การแยกตัวครั้งนี้ทำให้เกิดการขัดแย้งระหว่างนายลูมูบาและประธานาธิบดีคาซา-วูบุ เนื่องจากหลักการไม่ตรงกัน การขัดแย้งนี้รุนแรงถึงขีดสุดเมื่อนายคาซา-วูบุสั่งปลดลูมูบาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี นายลูมูบาโกรธมากจึงเข้ายึดสถานีวิทยุและประกาศว่าตนยังดำรงตำแหน่งนายฯ ตามเดิม และประกาศปลดคาซา-วูบุออกจากตำแหน่งประธานาธิบดี

อย่างไรก็ตาม ถึงขั้นสุดท้ายเมื่อฝ่ายทหารเข้ามาเกี่ยวข้องในราวเดือนกันยายน ค.ศ. 1960 พันเอก โจเซฟ โมบูตู (Joseph Mobutu) ทำการยึดอำนาจจากทั้ง 2 คนเสีย ได้จัดตั้งคณะกรรมการปกครองประเทศ คณะกรรมการนี้ประกอบด้วยกรรมการ 15 คน เรียกว่า College of High Commissioners ซึ่งคัดเลือกจากผู้ที่จบมหาวิทยาลัยเป็นส่วนใหญ่ เมื่อโมบูตูยึดการปกครองภายในประเทศ สิ่งแรกที่ทำคือตัดความสัมพันธ์กับสหภาพโซเวียต กับเชโกสโลวาเกีย และกับอียิปต์ ตลอดจนกานา โดยหาว่าประเทศเหล่านี้พยายามเข้าแทรกแซงกิจการภายในของคองโก อย่างไรก็ตาม โมบูตูและคณะก็อยู่ในตำแหน่งเพียงชั่วคราวเท่านั้น ในที่สุด ในเดือนสิงหาคม ค.ศ. 1961 เขามอบอำนาจการ

ปกครองคืนให้คาซาวูบูให้ดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีตามเดิม ส่วนตำแหน่งนายกฯ
ไม่มอบคืนให้ลูมูบา แต่กลับมอบให้ซีลีล อดูลลา (Cyrille Adoular)

สำหรับลูมูบาหลบหนีไปคองโก และในเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. 1961 ก็ถูกฆ่าตาย
ในคองโกซึ่งเป็นดินแดนของซอมเบ้ ขณะที่ทำการหลบหนีจากการควบคุมของพวก
คองโก องค์การสหประชาชาติพบว่ารัฐบาลคองโกต้องมีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงกับการ
ฆาตกรรมครั้งนี้ ก่อให้เกิดความโกรธแค้นต่อประเทศแถบแอฟริกาและเอเชียทั้งหลาย
เนื่องจากลูมูบาเป็นผู้นำกองโกที่โลกรู้จักดี

เมื่ออดูลลาเป็นผู้จัดตั้งรัฐบาลก็บังคับให้ซอมเบ้ยอมรับอำนาจของรัฐบาลกลางที่
ลีโอโปลด์วิลด์ได้ส่งกองทหารไปคองโกแต่มีการต่อต้านอย่างเข้มแข็ง ทั้งนี้เพราะซอมเบ้
มีทหารที่บังคับบัญชาโดยนายทหารรับจ้างผิวขาวทำให้คองโกยืนหยัดอยู่นาน จนกระทั่ง
ในวันที่ 18 กันยายน ค.ศ. 1961 เลขานุการสหประชาชาติ คือ นาย ดัก ฮัมเมอร์โซล ได้
เดินทางโดยเครื่องบินเพื่อทำการเจรจาตกลงหยุดยิงระหว่างรัฐบาลทั้งสอง แต่เครื่องบิน
ประสบอุบัติเหตุตกลงมาใกล้เมืองเอ็นโดลาในโรดิเซียเหนือ ทำให้นายฮัมเมอร์โซลด์
ต้องเสียชีวิตในขณะที่ปฏิบัติหน้าที่ สหประชาชาติจึงสั่งให้กองกำลังของสหประชาชาติ
บุกคองโกทันที ในที่สุดซอมเบ้ก็ยอมแพ้ได้มีการตกลงเจรจาสงบศึกที่เมืองลีโอโปลด์วิลด์
เมื่อเดือนธันวาคม ค.ศ. 1962 ซอมเบ้ถูกเนรเทศออกจากคองโกตามสัญญาของการเจรจา
สงบศึกนี้ได้พิจารณาถึง “การรวมตัวกันของสาธารณรัฐคองโก” ได้แต่งตั้งให้คาซาวูบู
เป็นหัวหน้าคณะรัฐบาล มีผู้แทนจากคองโกเข้าร่วมในการร่างรัฐธรรมนูญด้วย

จะเห็นได้ว่า คณะกรรมการขององค์การสหประชาชาติประสบความสำเร็จอย่างมาก
มากในการนำความตกลงมาให้คองโกแทนข้อยุ่งยากต่าง ๆ เป็นการช่วยเหลือชีวิตมนุษย์
ให้พ้นจากความทุกข์ยาก ป้องกันคองโกจากการแตกแยกและที่สำคัญที่สุดป้องกันคองโก
จากการเป็นสนามรบระหว่างสหภาพโซเวียตและสหรัฐอเมริกา ในเดือนกันยายน ค.ศ.
1963 คณะกรรมการพิเศษถูกตั้งขึ้นเพื่อทำการร่างรัฐธรรมนูญใหม่สำหรับคองโก ตาม
รัฐธรรมนูญนี้กำหนดว่าประธานาธิบดีหรือรัฐมนตรีจะถูกปลดก็ต่อเมื่อถูกกล่าวหาว่าเป็น
กบฏคอร์รัปชันหรือฝ่าฝืนละเมิดรัฐธรรมนูญ

หลังจากที่แคว้นคองโกยอมแพ้และได้รวมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันอีกครั้งหนึ่งแล้ว
วันที่ 30 มิถุนายน 1964 คณะกรรมการองค์การสหประชาชาติก็ถอนตัวออกจากคองโก
(Armee Nationales Congolais (ANC)) ซึ่งเป็นกองทัพที่ได้รับการฝึกฝนเป็นอย่างดี โดย พลเอก

โมบุดู และได้รับความช่วยเหลือด้านเทคนิคจากเบลเยียม อิสราเอล และประเทศอื่น ๆ ก็เข้ารับหน้าที่รักษาความสงบในคองโกแทน

อย่างไรก็ตาม แม้เมื่อคองโกรวมตัวกันได้อีกครั้งหนึ่ง แต่เหตุการณ์ภายในก็มีได้ ดึขึ้น ทั้งนี้เพราะเกิดจากการคอร์ปชั่นภายในประเทศและภายในบริษัทใหญ่ ๆ เกิดการว่างงานและไม่สามารถแก้ไขได้ แสดงให้เห็นชัดว่าคองโกขาดผู้นำปัญญาชน และไม่สามารถจะหาผู้นำปัญญาชนได้จากไหน พวกทหารได้รับค่าจ้างมากนักการเมืองและข้าราชการไม่มีความประสิทธิภาพเกิดความวุ่นวายอย่างรุนแรงขึ้น รัฐบาลไม่มีทางแก้ไขและเนื่องมาจากอิทธิพลของฝ่ายทหารทำให้ นายอดุลลา นายกรัฐมนตรี ยุบตำแหน่งสำคัญ ๆ ที่เมืองสแตนเล็ยวิลล์เสีย เพื่อจะได้ไม่ต้องจ่ายเงินเดือนมาก

เนื่องจากความวุ่นวายต่าง ๆ เหล่านี้ โดยเฉพาะที่เมืองสแตนเล็ยวิลล์ได้เกิดกบฏของชนเผ่าชิมบ่าไม่พอใจในการปกครองของนายอดุลลา ต้องการแยกสแตนเล็ยวิลล์ออกจากคองโก ประกาศจุดประสงค์ว่าจะทำให้คองโกเป็นอิสระจากการปกครองแบบเผด็จการของนายอดุลลา ปรากฏว่ากองทัพแห่งชาติคองโกไม่สามารถจะควบคุมสถานการณ์ได้ ข้าราชการไม่มีความสามารถขาดความสามัคคีในกองทัพ ฉะนั้นตอนปลายฤดูร้อนปี 1964 สแตนเล็ยวิลล์และดินแดนทางตะวันออกจึงตกอยู่ในกำมือของพวกกบฏ พวกกบฏจึงแยกสแตนเล็ยวิลล์และดินแดนใกล้เคียงเป็นรัฐต่างหาก ให้ชื่อว่า People's Republic of the Congo แต่รัฐก็มีอายุได้เพียง 4 เดือนเท่านั้น ทั้งนี้เพราะเมื่อรัฐบาลไม่สามารถปราบกบฏได้ องค์การสหประชาชาติก็ส่งกองทหารมาช่วย รัฐบาลเบลเยียมก็ช่วยส่งทหารมาปราบและนอกจากนั้นรัฐต่าง ๆ ในแอฟริกาที่มั่นคงได้ช่วยส่งอาวุธมาเพื่อรักษาความสงบในคองโก การที่รัฐบาลเบลเยียมเข้าแทรกแซงเพราะในเมืองสแตนเล็ยวิลล์นี้มีชาวเบลเยียมและชาวยุโรปอื่น ๆ อาศัยอยู่มาก ปรากฏว่าการกบฏครั้งนี้ทำให้มีผู้เสียชีวิตทั้งพลเรือนและพลเรือนประมาณ 8 หมื่นคน อย่างไรก็ตาม เหตุการณ์ต่าง ๆ ก็สิ้นสุดลง เมื่อสแตนเล็ยวิลล์กลับรวมตัวกับคองโกได้อีกครั้งหนึ่ง และเมื่อนายกรัฐมนตรีอดุลลาไม่สามารถจะควบคุมสถานการณ์ได้จึงเปิดโอกาสให้ซอมเบ็กกลับมาเป็นนายกฯ แทนเขาอีกครั้งหนึ่ง เมื่อเดือนกรกฎาคม ค.ศ. 1964

การที่พวกกบฏพยายามแยกสแตนเล็ยวิลล์ออกจากคองโก หรือการที่เกิดการจลาจลวุ่นวายต่าง ๆ เหล่านี้ชี้ให้เห็นชัดว่าผู้นำของคองโกไม่มีความสามารถที่จะบริหารประเทศได้ มีการขัดแย้งกันเองในระหว่างผู้นำนับตั้งแต่ คาซาวู ลูมูบา ซอมเบ้ และอดุลลา ชี้ให้เห็นว่าผู้นำเหล่านี้ไม่มีประสิทธิภาพในการเมือง ซึ่งอาจเนื่องมาจากการขัดแย้ง

ในเรื่องผลประโยชน์และความต้องการรวมอำนาจแต่ผู้เดียว จนกลายเป็นการจลาจลขึ้น เมื่อผู้นำไม่สามารถจะควบคุมสถานการณ์ได้แน่นอน ข้อมมีมหาอำนาจจากภายนอกคือ โอกาสเข้าแทรกแซงเพื่อประโยชน์ของตน และมหาอำนาจที่ว่านั่นก็คือจีนคอมมิวนิสต์ โซเวียตรัสเซียและสหรัฐอเมริกา ฉะนั้น กองโกก็อาจกลายเป็นสนามรบระหว่างฝ่ายคอมมิวนิสต์และฝ่ายประชาธิปไตย ถ้าไม่รีบแก้ไขสถานการณ์ให้ดีขึ้น

แม้ว่าสแตนเลย์วิลต์จะรวมกับกองโกอีกครั้งก็ตาม รัฐบาลก็ประสบปัญหาความยุ่งยากเรื่อยมา ไม่มีเสถียรภาพและความมั่นคงภายใน รัฐบาลไม่สามารถแก้ปัญหาความวุ่นวายภายในประเทศได้ ดังนั้นในเดือนพฤศจิกายน ค.ศ. 1965 นายพล โมบุดู ได้ทำการรัฐประหารอีกครั้งหนึ่ง ปลดประธานาธิบดีคาซวูออกจากตำแหน่ง และปลดนายซอมเบ้ ออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรีเช่นกัน แล้วตั้งให้นายพลมูล้มบ่าเป็นนายกฯ แทน นายพล โมบุดูได้รวมอำนาจทั้งในด้านทหารและพลเรือนไว้แต่ผู้เดียวทำการปกครองประเทศโดยมีการควบคุมอย่างเคร่งครัด พยายามแก้ไขปัญหอันเกิดจากความไม่เป็นระเบียบวินัย การคอร์รัปชัน ตลอดจนการขัดแย้งกันระหว่างเผ่าต่าง ๆ ซึ่งเป็นปัญหาที่สำคัญของกองโก โมบุดูใช้วิธีการรุนแรงพอสมควรในการกวาดล้างฝ่ายตรงข้ามเพื่อรักษาระเบียบวินัย เช่น แขว่นคอในที่สาธารณะ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าเป็นการกระทำของสังคมที่ล้าหลัง แต่บางครั้งสิ่งเหล่านี้อาจเหมาะสมกับกองโกเพราะประชาชนยังไม่เจริญยังป่าเถื่อนอยู่ โมบุดูปกครองอย่างไม่ยอมให้เสรีภาพแต่ก็นับว่าการปกครองแบบนี้มีประสิทธิภาพพอสมควรทีเดียว ทั้งนี้เพราะนับตั้งแต่โมบุดูขึ้นครองประเทศก็ไม่ค่อยมีการแตกแยกอย่างรุนแรงเหมือนเมื่อก่อน ไม่ค่อยมีการจลาจลวุ่นวายเกิดขึ้น แสดงให้เห็นว่าการปกครองเช่นนี้เหมาะกับกองโกอย่างยิ่งในระบายนั้น²⁴

กล่าวโดยสรุป สาเหตุที่ทำให้เกิดเรื่องวุ่นวายต่าง ๆ ในกองโก มีดังนี้

ประการแรก ตอนที่กองโกตกเป็นอาณานิคมของเบลเยียม เบลเยียมมิได้ฝึกหัดชาว กองโกให้พร้อมอย่างที่ยังถูกทำกับเมืองขึ้นของตน เช่น ไม่สอนให้รู้จักปกครองตนเอง ที่ละน้อยอย่างที่ยังถูกกระทำ จะเห็นได้ว่าผู้นำกองโกมีการศึกษาต่ำเมื่อเปรียบกับผู้นำของประเทศในแอฟริกาอื่น ๆ มีประสบการณ์ในด้านการบริหารงานและการเมืองน้อย ทำให้กองโกขาดผู้นำที่มีความสามารถ ความจริงกองโกมีทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญ เช่น ทองแดง เพชร กล่าวได้ว่าทำให้กองโกเป็นประเทศที่มีรายได้มากประเทศหนึ่ง ถ้าดูในด้านรายได้ทั้งหมดกองโกเป็นประเทศที่รวยแต่เนื่องจากกองโกขาดนักวิชาการ ขาด รัฐบาลที่มีประสิทธิภาพจึงทำให้รายได้นั้นตกอยู่ในกำมือของชนกลุ่มน้อย เช่น ชาวยุโรป

ที่เข้าไปลงทุน จึงไม่สามารถที่จะนำมาพัฒนาประเทศได้ ความก้าวหน้าทางการเมืองก็เช่นกันเกือบจะกล่าวได้ว่าไม่มีอยู่เลย ซึ่งเป็นปัญหาสำคัญอันดับแรก ส่วนอังกฤษฝักฝืนคนทั้งผู้นำทางการเมืองก็มีประสิทธิภาพด้านบริหาร ประชาชนก็มีความเคยชินต่อการปกครองตนเอง แต่คงโกหกตัวเอง

ประการที่สอง รัฐบาลไม่มีองค์การทางการเมืองที่มีประสิทธิภาพในการบริหารประเทศ รัฐบาลไม่มีพื้นฐานแห่งอำนาจ เช่น พรรคการเมือง ระบบราชการ หรือฝ่ายทหาร ไม่เข้มแข็ง ไม่สามารถจะเป็นกำลังทางการเมือง หรือจะเป็นพื้นฐานแห่งอำนาจของรัฐบาลได้ ทำให้ผู้คิดว่ารัฐบาลตั้งอยู่ลอย ๆ พรรคการเมืองเป็นของใหม่สำหรับคองโก ทหารก็แตกแยกกันเอง จนกระทั่ง นายพล โมบูตูเข้ายึดอำนาจทหารจึงเริ่มรวมกันเป็นกลุ่มก้อนขึ้น

ประการที่สาม การแตกแยกระหว่างเผ่าต่าง ๆ นำมาซึ่งการแตกแยกภายในประเทศ เช่นการแยกตัวของคาตังกา หรือการแยกตัวของสแตนเลย์วิลล์ เป็นต้น ต้องอาศัยกองกำลังของสหประชาชาติและกองกำลังของเบลเยียมเข้าปราบ ตำรวจทหารของรัฐบาลกลางไม่มีความสามารถจะปราบได้ การแตกแยกเหล่านี้เป็นปัญหาสำคัญของประเทศแอฟริกาหลายประเทศ ไม่เฉพาะแต่คองโกเท่านั้น ทั้งนี้เพราะแต่ละคนคิดว่าตนเป็นคนเผ่า นั้น ๆ เท่านั้น สังคมของคนจึงจำกัดอยู่แต่เฉพาะเผ่าพันธุ์ไม่มองถึงระดับชาติ ฉะนั้นก็ไม่มีความรู้สึกร่วมกันหรือทำอะไรร่วมกัน ทำให้ขาดคุณลักษณะประจำชาติ

ประการที่สี่ ปัญหาเศรษฐกิจ หลังจากได้รับเอกราชเศรษฐกิจเสื่อมลงอย่างมาก รัฐบาลจำเป็นต้องใช้เงินจำนวนมากในการบริหารประเทศ ครั้งหนึ่งของกรรมกรไม่มีงานทำ เพราะชาวยุโรปผู้ลงทุนได้ถอนทุนออกไปมาก มีความล้มเหลวในการผลิตข้าว ซึ่งเป็นสินค้าออก ชาวยุโรปที่อพยพเข้ามาในคองโกก็ละทิ้งไร้ของตน ระบบการขนส่งก็เลว ถนนหนทางถูกทอดทิ้ง

คองโกจำเป็นต้องใช้ที่ปรึกษาที่เป็นชาวต่างประเทศ ต้องการผู้บริหารที่มีความสามารถ ช่างเทคนิคต่าง ๆ เพราะคองโกขาดผู้ชำนาญงานด้านเศรษฐกิจ รัฐบาลเบลเยียมจะจัดหาให้แต่คองโกไม่ต้องการรับความช่วยเหลือ นอกจากนั้นความจำเป็นในการกู้เงินจากต่างประเทศก็เป็นสิ่งสำคัญ นอกจากนั้นปัญหาทางเศรษฐกิจของคองโกขึ้นอยู่กับความไม่แน่นอนของรัฐบาลด้วยและขึ้นอยู่กับการศึกษา และนอกจากนั้นความจงรักภักดีของคนที่มีต่อเผ่าก็ทำให้ไม่คำนึงถึงปัญหาเศรษฐกิจของชาติ การแทรกแซงของ

คอมมิวนิสต์และการแย่งอำนาจกันระหว่างผู้นำกองโกทำให้สถานการณ์ในกองโกเลวร้าย หลังได้เอกราช มิได้สนใจต่อการจัดการเศรษฐกิจให้มีระเบียบ

กองโกหลังได้เอกราชดูเหมือนว่าจะต้องดำเนินไปที่ละก้าวไม่ว่าจะเป็นในด้านเศรษฐกิจ สังคม หรือการเมือง ก็ตาม ถ้าผู้นำกองโกยังไม่มีความสามารถในการบริหารประเทศ กองโกก็จะไม่มีความเจริญไม่ว่าในด้านเศรษฐกิจหรือสังคม และจะต้องประสบปัญหา รุนแรงต่าง ๆ อย่างที่เคยประสบมา

6. อังโกลา

การปกครองอาณานิคมและการปฏิวัติในอังโกลา

ใน ค.ศ. 1954 เมื่อองค์การอาบาโกเริ่มปรากฏขึ้นในกองโก ในอังโกลาภาคเหนือ ก็มีองค์การหนึ่งปรากฏขึ้นเช่นกัน องค์การนั้นคือ Union of Angolan Peoples (U.P.A.) ซึ่งมีผู้นำคือ โฮลเดน โรแบร์โต (Holden Roberto) ส่วนทางภาคตะวันออกของอังโกลาก็มี องค์การหนึ่งชื่อ Popula Movement for the Liberation of Angola (M.P.L.A.) องค์การนี้ติดต่อกับประชาชนอย่างใกล้ชิด กิจกรรมทางการเมืองของชาวอังโกลาเจริญเติบโตขึ้นอย่าง มั่นคงและในต้น ค.ศ. 1961 กิจกรรมทางการเมืองเหล่านั้นก็ได้กลายเป็นการปฏิวัติ มีการ จลาจลอย่างรุนแรงเกิดขึ้นในเมืองหลวงลูอันดา (Luanda) และในบริเวณที่ทำการปลุกต้อน กาแฟทางภาคเหนือ รัฐบาลโปรตุเกสตอบโต้การจลาจลเหล่านี้ด้วยรุนแรงเช่นกัน มีการ จับกุมประชาชนจำนวนมากในเมืองลูอันดาและนำกองทัพโปรตุเกสเข้ามาเพื่อสร้างความ มั่นคงให้แก่การปกครองของตนอีกครั้งหนึ่ง เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นนี้แสดงให้เห็นชัดถึงความ เป็นศัตรูกันระหว่างผู้ตั้งหลักแหล่งชาวโปรตุเกสและประชาชนชาวแอฟริกัน รัฐบาล อาณานิคมสร้างความมั่นคงให้แก่ผู้ตั้งหลักแหล่งโดยการสนับสนุนชาวโปรตุเกสอพยพ มาสู่อังโกลา ทำให้มีคนผิวขาวเพิ่มมากขึ้นจาก 79,000 คน ใน ค.ศ. 1950 มาเป็น 170,000 คน ใน ค.ศ. 1959 อังโกลาเป็นประเทศที่มีทรัพยากรธรรมชาติจำกัด การอพยพเข้ามาของ ชาวโปรตุเกสจึงสร้างความขมขื่นให้แก่ชาวแอฟริกัน ชาวแอฟริกันต้องแข่งขันกับผู้มา ใหม่ในเรื่องการทำงานและการแบ่งแยกเรื่องเชื้อชาติก็ปรากฏขึ้น ถึงแม้ว่ากองทหาร โปรตุเกสประมาณ 25,000 คนยังคงอยู่ในอังโกลาแต่ก็ได้ใช้วิธีการรุนแรงต่าง ๆ เช่น การ เผาและระเบิดหมู่บ้าน ขับไล่กำลังของพวกต่อต้าน แต่แล้วในที่สุดรัฐบาลอาณานิคมเห็น ความจำเป็นที่จะต้องปฏิรูปด้านสังคมและเศรษฐกิจบางอย่างมีการยกเลิกการใช้แรงงาน บังคับและห้ามกดราคาผลิตผลของชาวแอฟริกัน ได้มีการปรับปรุงรัฐบาลท้องถิ่น อย่างไรก็ตามถึงแม้ว่ารัฐบาลโปรตุเกสพยายามปรับปรุงในด้านต่าง ๆ ดังกล่าว แต่กิจกรรมของ

นักชาตินิยมก็ได้ลดน้อยลงไป ใน ค.ศ. 1963 นักชาตินิยมได้รับความสนับสนุนจากองค์การโอเอยู (Organization of African Unity) ได้ตั้งรัฐบาลสาธารณรัฐอังกโกลาพลัดถิ่นขึ้นในคองโก ดังนั้นจึงมีการส่งอาวุธผ่านคองโกเพื่อต่อต้านกำลังของโปรตุเกสและพื้นที่ทางภาคเหนือและภาคตะวันออกของอังกโกลาก็กลายเป็นสนามรบ ในปีนี้กำลังของโปรตุเกสมีถึง 43,000 คน ที่ทำสงคราม และในปีต่อ ๆ มาการรบก็แผ่ขยายไปอีกไกล รัฐบาลโปรตุเกสเผชิญหน้ากับความตึงเครียดอย่างหนักและเพิ่มความโดดเดี่ยวให้แก่ตนเองด้วย²⁵

ในปลาย ค.ศ. 1964 ขบวนการกองโจรแอฟริกันและองค์การเอกภาพแอฟริกา (โอเอยู) ซึ่งได้พบปะกันที่แอดดิสอาบาบาในเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 1963 เสนอแนะให้คณะกรรมการปลดปล่อยเพื่ออิสรภาพแห่งองค์การนี้ ให้การสนับสนุนแก่ขบวนการต่อไปเพื่อต่อต้านลัทธิล่าอาณานิคม

อังกโกลามีประเทศเพื่อนบ้านคือแอฟริกาใต้ซึ่งเป็นมิตรกับโปรตุเกสและแซมเบีย ซึ่งได้รับเอกราชจากอังกฤษเมื่อวันที่ 24 ตุลาคม ค.ศ. 1914 ต้องการร่วมมือกับโปรตุเกสในการค้าขายทางทะเล และที่นั่นมีการช่วยเหลือทางกองโจรมาก สหภาพโซเวียตส่งการช่วยเหลือให้แก่ขบวนการ MPLA แข่งกับสหรัฐอเมริกาซึ่งระยะหลังนี้มีบทบาทมากในแอฟริกา

ในระยะต่อมาได้เกิดขบวนการชาตินิยมแอฟริกัน โดยแบ่งออกเป็นกลุ่มสำคัญ 3 กลุ่ม คือ

1. ขบวนการ The Frente Nacional de Libertacao de Angola (FNLA) ได้ตั้งขึ้นเมื่อ ค.ศ. 1962 ซึ่งเดิมก็คือพรรค UPA นั่นเอง และได้ไปตั้ง ณ ต่างประเทศ เรียกว่า Revolutionary Angolan Government in Exile (GRAE) มีกองบัญชาการอยู่ที่ประเทศแซร์ มีหัวหน้าชื่อ โฮลเดน โรแบร์โต เป็นขบวนการสหภาพเพื่อเอกราชของอังกโกลา

2. ขบวนการ Movimento Popular de Libertacao de Angola (MPLA) มี ดร.เนโต เป็นหัวหน้า มีสำนักงานอยู่นอกอังกโกลาโดยประจำอยู่ในประเทศคองโก แซมเบีย และอื่น ๆ เป็นขบวนการประชาชนเพื่อกู้อิสรภาพของอังกโกลา

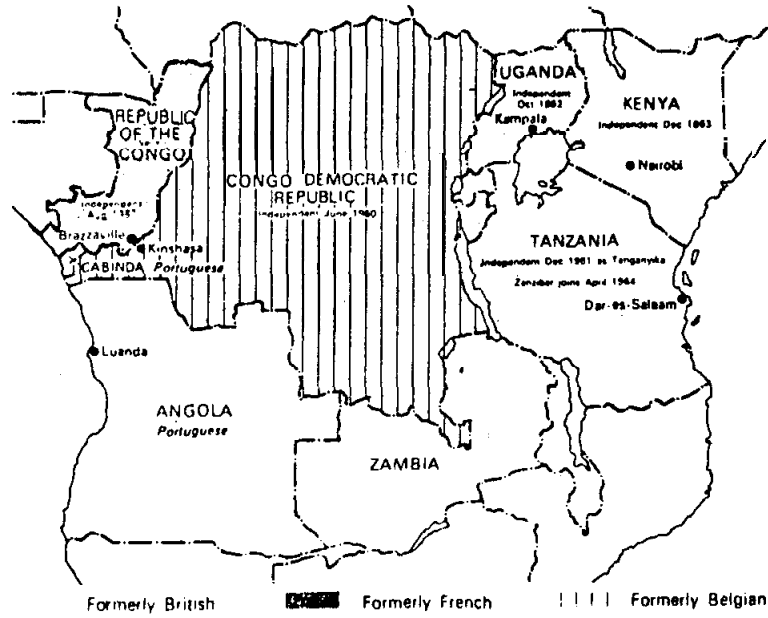
3. ขบวนการ Uniao Nacional para a independencia Total de Angola (UNITA) มี โจนาส สวิมบี ซึ่งแยกตัวมาจากขบวนการ GRAE ใน ค.ศ. 1964

ใน ค.ศ. 1975 ปรากฏว่ามหาอำนาจที่สำคัญยังถือหางเข้าข้างฝ่ายต่าง ๆ ในอังกโกลา ทำให้เกิดการต่อสู้กัน แม้ว่าผู้นำทั้ง 3 ฝ่ายได้มีการเจรจาหยุดยิงกันแล้วก็ตาม

การประชุมสุดยอดระหว่างผู้นำของขบวนการกู้อิสรภาพของอันโกลาทั้ง 3 ขบวนการ ได้เริ่มขึ้นในเมืองนาкуруใกล้ไนโรบี เพื่อหาทางทำความเข้าใจความตกลงกันระหว่างขบวนการทั้ง 3 ภายหลังจากที่มีการสู้รบกันมาเป็นเวลาหลายเดือนในอันโกลา ซึ่งทำให้มีผู้เสียชีวิตจำนวนมาก การประชุมครั้งนี้มีประธานคือประธานาธิบดีโจโม เคนยัตตาแห่งคีนยา และเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการทำให้ขบวนการกอบกู้เอกราชทั้ง 3 หันมาเจรจากัน อย่างไรก็ตาม แม้จะได้เจรจาหยุดยิงกันแล้วแต่ก็ยังคงมีการยิงต่อสู้กันรุนแรงขึ้นอีกในลูอันดามือองหลวงของอันโกลา เป็นการต่อสู้ระหว่างขบวนการกู้อิสรภาพอันโกลาที่เป็นปฏิปักษ์ต่อกัน

นายพล อันโตนิโอ ซิลวา คาร์โดโซ ข้าหลวงใหญ่โปรตุเกสประจำอันโกลา ได้แถลงคำหิแนว่าร่วมแห่งชาติกู้อิสรภาพอันโกลาที่ทำร้ายพลเรือนและโจมตีอาคารบ้านเรือน ขบวนการนี้ได้ต่อสู้กับขบวนการประชาชนกู้อิสรภาพอันโกลาซึ่งนิยมลัทธิมาร์กซิสม์ อย่างไรก็ตามก่อนที่จะถึงอันโกลาจะได้รับเอกราชสมบูรณ์จากโปรตุเกสในเดือนพฤศจิกายน ค.ศ. 1975 ปรากฏว่าขบวนการกู้อิสรภาพสองขบวนการดังกล่าว และขบวนการยูนิตาได้ร่วมกันกับรัฐบาลโปรตุเกสจัดตั้งคณะรัฐบาลชั่วคราวของอันโกลาขึ้น แต่การที่ขบวนการยูนิตาได้พยายามหลีกเลี่ยงไม่เกี่ยวข้องในการปะทะกันครั้งนี้ ทำให้ขบวนการนี้ได้รับความนิยมทางด้านการเมืองมากขึ้นเมื่อสถานการณ์ในอันโกลาลดกลับคืนสู่สภาพปกติ แต่เป็นที่เกรงกันโดยทั่วไปว่าเหตุการณ์รุนแรงที่เกิดขึ้นจะยังผลกระทบกระเทือนต่ออนาคตทางด้านการเมืองของอันโกลา

อันโกลาได้รับเอกราชเมื่อวันที่ 1 พฤศจิกายน ค.ศ. 1975 แต่เกิดปัญหาภายในประเทศ เพราะขบวนการทั้ง 3 แข่งแย้งกันเป็นรัฐบาลปกครองประเทศ ได้แก่ ขบวนการสหภาพเพื่อเอกราชของอันโกลา ขบวนการประชาชนเพื่ออิสรภาพอันโกลา และขบวนการยูนิตา สหภาพโซเวียตได้ให้ความสนับสนุนแก่ขบวนการประชาชนเพื่ออิสรภาพอันโกลา และมีประเทศกลุ่มบริวารคอมมิวนิสต์สนับสนุนมาก เช่น คิวบาก็ได้ส่งทหารมาช่วย ส่วนอีก 2 ขบวนการได้รับความสนับสนุนจากสหรัฐอเมริกาและสาธารณรัฐประชาชนจีน ประธานาธิบดีอามีนแห่งยูกันดาได้ตำหนิหาอำนาจที่ทำให้การรับรองรัฐบาลที่ไม่ถูกต้อง และขอให้กลุ่มประเทศแห่งองค์การเอกภาพแอฟริกาประชุมกันเกี่ยวกับสถานการณ์ในอันโกลา ประธานาธิบดีโมบูตู เซโก แห่งแซร์ ประธานาธิบดีบองโกแห่งกาบอง ก็ได้เรียกร้องให้มีการประชุมสุดยอดของประเทศแอฟริกันโดยด่วน

รูปที่ 21 : แผนที่แอฟริกากลางปัจจุบัน
 Ibid., P.364.

ดังนั้น จึงเห็นได้ว่าอังโกลาเป็นอีกประเทศหนึ่งที่ภายหลังจากได้รับเอกราชแล้ว ยังมีข้อขัดแย้งกันภายในประเทศ ซึ่งจะเป็นปัญหาสำคัญต่อการสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของประเทศ การแก้ปัญหาจึงควรเป็นเรื่องของชาวอังโกลาหรือองค์การเฉพาะถิ่น เช่น องค์การเอกภาพแห่งแอฟริกาช่วยในฐานะเป็นผู้ไกล่เกลี่ย²⁶ เพราะถ้าไม่สามารถแก้ไขปัญหได้ด้วยตัวเองแล้วก็จะเปิดโอกาสดีสำหรับมหาอำนาจในการเข้าแทรกแซง
